

Г. О. Кізілова, О. А. Шулько

МИСТЕЦТВО

Підручник інтегрованого курсу
для 1 класу закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Тернопіль
Астон
2018

УДК 7.01(075.2)
К38

**Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 06.07. 2018 № 734)**

Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено.

Кізілова Г. О., Шулько О. А.

К38 Мистецтво. Підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти. // Г. О. Кізілова, О. А. Шулько. — Тернопіль : Астон, 2018. — 112 с. : іл.

ISBN 978-966-308-721-4

У підручнику подано навчальний матеріал, передбачений Типовими освітніми програмами для закладів загальної середньої освіти під керівництвом Р. Б. Шияна та О. Я. Савченко.

Книга містить серію навчальних та креативних завдань, які акцентують увагу на розкритті творчого потенціалу дитини, вихованні естетичного смаку, опануванні елементарними мистецькими уміннями. Увесь матеріал спрямований на плекання поваги до національної та культурної спадщини.

УДК 7.01(075.2)

ISBN 978-966-308-721-4

Інтернет-підтримка
Нотний матеріал до розучуваних пісень
можна переглянути на нашому сайті

<https://aston.te.ua/pidruchniky/materialy-dlia-vilnoho-skachuvannia/>

© Кізілова Г. О., Шулько О. А., 2018
© ТзОВ «Видавництво Астон», 2018

Дорогі

і

!

Розпочинається захоплююча мандрівка у світ прекрасного. Ти навчишся помічати незвичайне навколо і розуміти мову мистецтва. Ти зможеш перетворювати звуки й кольори навколо себе у мистецькі твори, гратимеш на   подружишся з   , а разом ви створите багато чудових речей.

Умовні позначення

Дізнайся

Послухай

Роздивись і проаналізуй

З другом цікавіше

Заспівай

Підсумуй і узагальни

Зобрази

Переглянь мультфільм

Урок 1

Тема: МИ ЙДЕМО ДО ШКОЛИ

Розспівка-вітання:

Доб-рий день. Доб-рий день.

Правила співу:

1. Стоїш — руки опущені.
2. Сидиш — руки на колінах.
3. Вдихай повітря тихо і спокійно.
4. Співай виразно, з відповідним настроєм.

Гра «Проспівай своє ім'я».

(Дитина в середині кола проспівує своє ім'я, інші — повторюють.)

Пісня першокласника

Музика і слова Н. Май

Перший раз у перший клас
Ми йдемо охоче,
Першим дзвоником для нас
Продзвенів дзвіночок.
І сміється в небесах
Сонце, як ніколи,
В мамі сльози на очах —
Я іду до школи. (2)

Приспів:

А у школі, а у школі
Є веселка кольорова,
І найкраща в цілім світі —
Перша вчителька моя.
Не сумуєм ми ніколи,
Бо учора — дошкільнята,
А тепер — одна сім'я!

Прощавайте іграшки,
Гомінкий садочок,
Кличе в класи дітлахів
Золотий дзвіночок.
І сміється в небесах
Сонце, як ніколи,
В мамі сльози на очах,
Я іду до школи.

Приспів.

Під час співу наслідуй рухи вчителя.

Послухай чудову музику, яку написав
австрійський композитор Вольфганг
Амадей Моцарт.

Менует — це вишуканий танець, який
виконували на балах.

Який з малюнків, на твою думку, є
ілюстрацією до цього музичного твору?

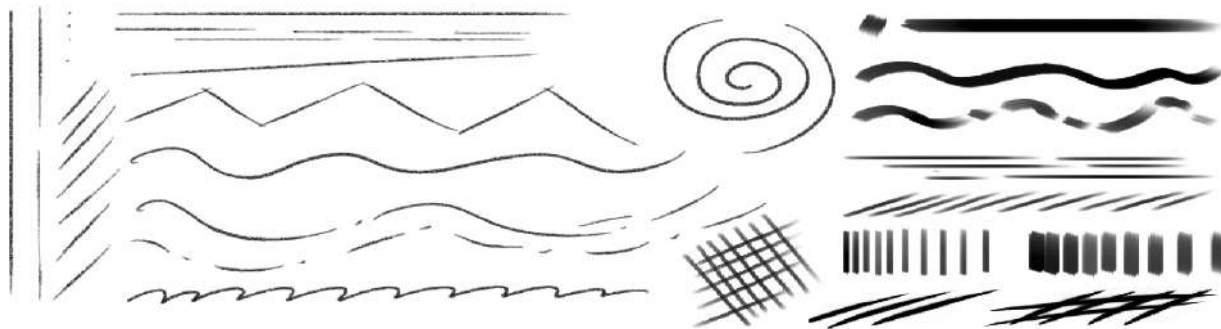
Цей твір Моцарт написав, коли йому було 6 років.
А чи пробував ти створювати мелодії?

Ти, звичайно, чекав цього дня! Ти любиш малювати, а тепер зможеш робити це разом з друзями. Школа — це тривала, але дуже потрібна та цікава подорож. Разом з нами подорожуватимуть наші фарби, пензлики та олівці.

Ми впевнені: їм буде цікаво з тобою, а ще твоєму новому другові Артику , який теж обожджує малювати, клеїти, ліпити й вигадувати!

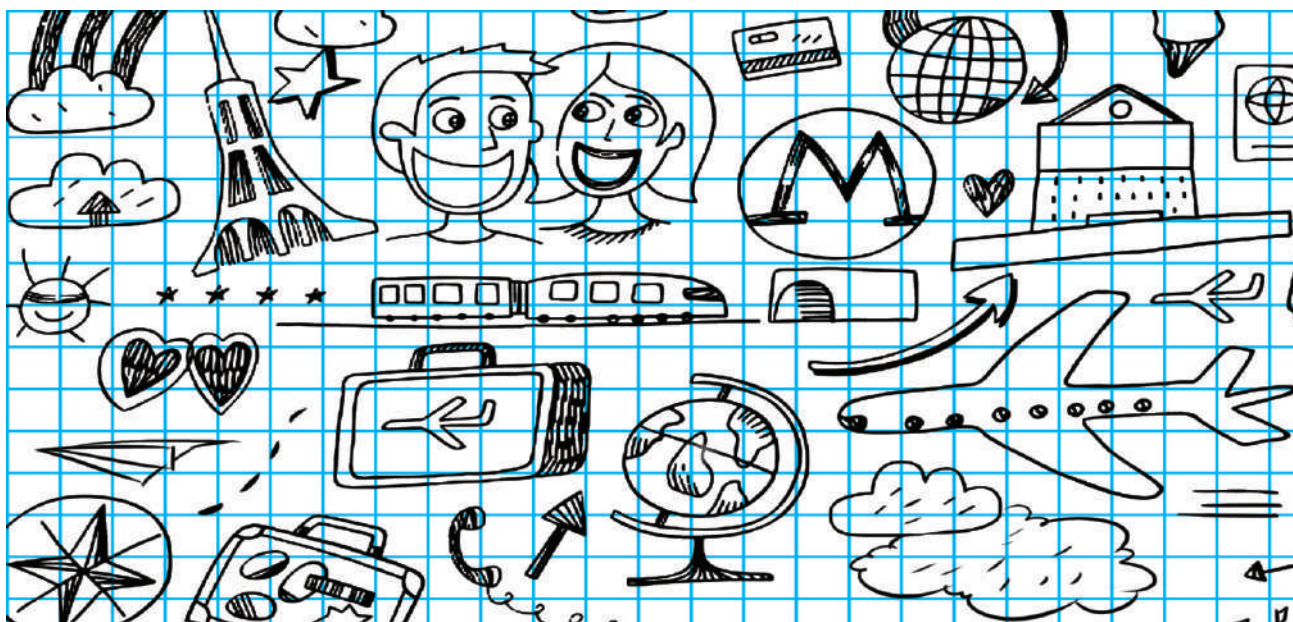
Твоїми першими помічниками в цій подорожі стануть крапки та лінії — прямі, хвилясті, зигзагоподібні, тонкі і товсті.

Спробуй і ти! Намалюй в альбомі друга або сусіда по парті кілька різних ліній і запропонуй йому продовжити їх.

Між іншим, Артик хотів сказати тобі по секрету, що є класна штука — дудлінг. Уяви: ти слухаєш когось або роздумуєш про щось, а твій олівець або ручка просто гуляє по аркуші!

Створи святковий настрій — намалюй олівцем, ручкою або фломастером будь-який предмет і заповни його зсередини крапками і лініями.

Артик упевнений, що твій малюнок дуже гарний!
Творчість — це задоволення і радість. Нехай музика і малювання сповнюють тебе натхненням і бажанням творити!

Урок 2

Тема: РІЗНОБАРВНА ОСІНЬ

і – ди, і – ди, до – щи – ку,
Зва – рю то – бі бор – щи – ку.

Простукай і проспівай.

Якщо потрібно записати слова, використовують букви.
Якщо потрібно записати музику, використовують ноти.
Ноти зображають у формі овала — ○ ●,
або зі штилем — вертикальною рисою ,
або зі штилем та хвостиком, або зі штилем та ребрами —

Заплющ очі і послухай. Що ти чуєш? Цокання годинника, кроки в коридорі, шум вулиці?

МУЗИЧНІ ЗВУКИ

ШУМОВІ ЗВУКИ

Гра «Шумить, співає, грає»

Танець осінніх листочків

Музика А. Філіпенка; слова А. Макшанцевої

Кленові листочки
За вітром летять,
В діток під ногами
Вони шарудять.
Кружляють листочки
В ясній вишині,
А вітер осінній
Співає пісні.
То вправо, то вліво
Лягають листки.

Уже облітають
В садочку гілки.
Кружляють листочки
В ясній вишині,
А вітер осінній
Співає пісні.
І знову листочки
За вітром летять,
В діток під ногами
Вони шарудять.

Кружляють листочки
В ясній вишині,
А вітер осінній
Співає пісні.

Спробуй рухами показати те, про що ми співали.

Уяви, що ти в парку. З дерев опадають листочки.
Подуй на них. Пам'ятай, що вдихати треба безшумно носом,
а видихати — голосно губами.

Осінь-чарівниця... Вона завжди викликала
ніжні почуття в людей. А особливо в поетів,
композиторів, художників та виконавців.
Російський композитор Петро Чайковський
створив музику до всіх пір року. Твір «Осінь
пісня» чудово передає красу цієї пори...

Заплющ очі і прослухай цю прекрасну
музику. Який настрій вона викликала в тебе?

Артик просить слухати **уважно** і **вдумливо**.

Сучасні митці теж люблять осінь і присвячують їй багато
творинь. Прослухай уривок композиції «Осінь» у
виконанні гурту «Океан Ельзи»...

За вікном осінь. Чому б нам не створити щось осіннє?

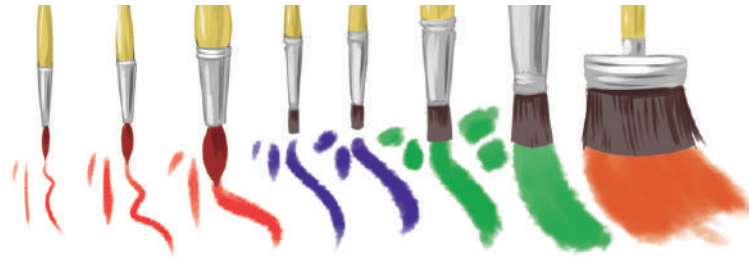
Осінь надихає! Подивися, скільки чудових різнобарвних речей навколо!

Нашими новими помічниками стануть фарби та пензлі.

У кожного пензлика власний характер!

Артик знає, що малювати можна не тільки пензликами, але й послуговуючись іншими предметами. Дивись!

Намалюй осінній листочок. Візьми 2–3 листочки, нанеси пензликом фарбу із того боку листка, де сильніше виступають жилки, і зроби відтиск на аркуш. За бажанням розмалюй фарбами.

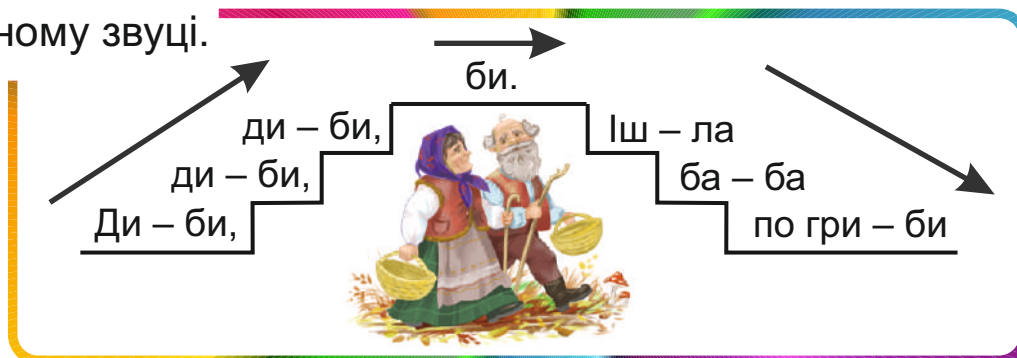
Природа прекрасна в будь-яких проявах, вона дарує нам багато ідей для творчості.

Урок 3

Тема: ЗАХОВАЛИСЬ ПІД ЛИСТОЧКИ ДРУЖНІ БРАТИКИ-ГРИБОЧКИ

Мелодія може рухатися ввєрх, вниз або проспівуватися на одному звуці.

А ти знаєш, грибочки теж уміють танцювати. Заспівай пісєнку про гриби опеньки. А потім і потанцюємо.

МИ — ГРИБИ ОПЕНЬКИ

Музика і слова С. Шевченко

Маєм ніжєньки тонєнькі,
Шапочки сїрєнькі.
Ми грибочки лїсові,
Звати нас опеньки.

Любим листячко сухє
І старі пеньочки.
Як захочєш нас знайти,
Пошукай в лїсочку.

Як ти розумієш народну приказку: «Ростуть, як гриби після дощу»?

Грибочки, як і ти, люблять теплий дощик. Ось таким рясним та веселим зобразив його український композитор Віктор Косенко у п'єсі «Дощик». Прослухай твір і подумай, як можна постукуванням пальчиків підсилити звук дощика.

Ти можєш створити шум дощика за допомогою пляшєчок з водою. Потряси пляшєчкою, подмухай у соломинку.

Артик пропонує прогулятися осіннім лісом і подивитись, які дарунки приготувала нам чарівниця-осінь. Пам'ятай: художник завжди прагне помічати найдрібніші деталі. Природа дає йому ідеї для творчості.

Створити пластичний образ ми можемо за допомогою пластиліну. Цей м'який матеріал дуже зручний для ліплення, різні кольори можна змішувати й отримувати нові кольори.

Зліпи один або декілька грибочків.

Виявляється, що своїми руками і пальчиками можна створити дивовижні предмети і речі!

Урок 4

Тема: ЩЕДРА ОСІНЬ

З давніх-давен у народі відзначали приход осені.

Святом першого снопа пшениці вітають новий урожай.

Буде хліба вдосталь! Осінь дарує щедрі плоди із садів та городів. Дорослі й діти в національному вбранні, у вінках з квітів і колосся співають пісні, влаштовують веселі ігри та розваги.

Продовження свята — багаті осінні ярмарки. Усі показують, який щедрий урожай зібрали цього року... На ярмарку грають троїсті музики, влаштовують різні ігри та розваги.

Послухай троїстих музик.

Який настрій у тебе викликала ця музика?

Вч.: Хазяйка якось із базару прийшла.
Хазяйка з базару на кухню внесла:

Діти: Картоплю, капусту, цибулю, горох,
Петрушку і моркву. Ох!

Вч.: Та овочі спір завели на столі,
Хто кращий, смачніший із них на землі:

Діти: Картопля, капуста, цибуля, горох,
Петрушка і морква. Ох!

Ка-пус-та, кар-топ-ля, ци-бу-ля, го-рох,

Пет-руш-ка і мор-ква. Ох!

Спробуй створити супровід до поспівки за допомогою своїх предметів зі шкільного ранця.

На уроках ти вивчатимеш **народні пісні**. Українці передавали найвиразніші мелодії з покоління в покоління.

Які народні пісні співають у твоїй родині?

Розучи та рухами відтвори українську народну пісню-гру
«Ходить гарбуз по городу»

Ходить гарбуз по городу,
 Питається свого роду:

– Ой, чи живі, чи здорові
 Всі родичі гарбузові?

Обізвалась жовта диня,
 Гарбузова господиня:

– Іще живі, ще здорові
 Всі родичі гарбузові!

Обізвались огірочки,
 Гарбузові сини й дочки:

– Іще живі, ще здорові
 Всі родичі гарбузові!

Обізвалася морквиця,
 Гарбузова сестриця:

– Іще живі, ще здорові
 Всі родичі гарбузові!

Обізвались буряки,
 Гарбузові свояки:
 – Іще живі, ще здорові
 Всі родичі гарбузові!

Обізвалась бараболя,
 А за нею і квасоля:
 – Іще живі, ще здорові
 Всі родичі гарбузові!

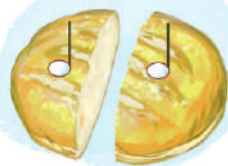
Обізвався старий біб:
 – Я піддержав увесь рід!
 Іще живі, ще здорові
 Всі родичі гарбузові!

Звуки бувають **довгі і короткі**.

ціла нота

половинна нота

четвертна нота
 рахується ТА

восьма нота
 рахується ТІ-ТІ
 ♪♪ = ♪♪

♪ ♪ ♪♪ ♪ ♪♪ ♪♪ ♪♪ ♪   ♪♪ ♪♪ ♪♪ ♪
 ТА ТА ТІ-ТІ ТА ТІ-ТІ ТІ-ТІ ТІ-ТІ ТА   ТІ-ТІ ТІ-ТІ ТІ-ТІ ТА

Проплескай і простукай ритмічний малюнок.

Осінь тішить нас своїми щедрими дарами — фруктами та овочами. Є серед них і подовгасті зелені огірочки, і кругленькі червоні помідори, і налиті сонячним теплом гарбузи. Так і хочеться зобразити їх на малюнку!

Кожному з овочів на картинках знайшлося належне місце. Позаду розташовані великі (високі) елементи, попереду — менші (нижчі). Правильне розташування предметів може зробити малюнок більш виразним.

Чи добре можна роздивитися тут всі овочі? Як би ти розмістив їх на своєму малюнку?

Завжди цікаво порівнювати! Апельсин схожий на сонечко. Чим подібні ці предмети?

Навколо тебе багато схожих речей. Учись помічати подібність і використовуй свої спостереження під час створення робіт.

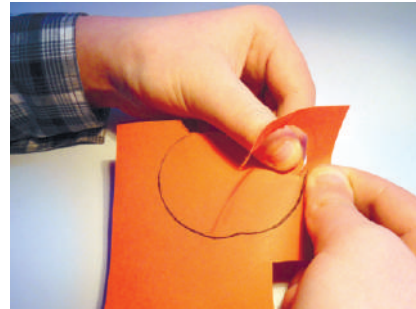
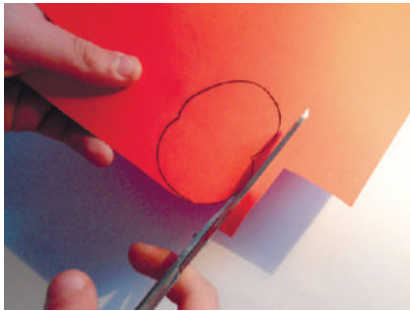

Сьогодні будемо працювати з кольоровим папером і клеєм.
Створи чудову аплікацію «Овочі та фрукти».

Намалюй на червоному папері два помідори. Один з них виріж, а другий обірви по контуру руками. Порівняй, який із способів краще передає гладенький край помідора.

Уміння відчувати форму предметів і правильно розташовувати їх на поверхні аркуша допоможе тобі створювати чудові картини!

Урок 5

Тема: ЛІСОВІ МЕШКАНЦІ

Го – па, го – па, їжа – чки,

По – хо – ва – ли ко – лю – чки.

Проплескай ритмічний акомпанемент до віршика.

Спробуй створити свою мелодію.

Звуки бувають **високими** і **низькими**.

Артик запрошує тебе разом вивчати високі та низькі звуки.

ЗВУКИ

ВИСОКІ

НИЗЬКІ

Їжачок-Лісовичок

Музика і слова Н. Ф. Рубальської

За пеньок сховався грибок,
Та знайшов його їжачок.

На колючках в їжачка
Вже сиділо два грибка. (2)

Ой який чудовий грибок!
Їжачок пішов у танок.

На колючках в їжачка
Танцювало два грибка.

Раптом вовк стриб на пеньок.
Їжачок згорнувся в клубок.

Із колючок їжачка
Покотилось два грибка. (2)

Сірий вовк до лісу пішов.
Їжачок грибочки знайшов.

На колючках в їжачка
Знов сиділо два грибка. (2)

Придумай танцювальні рухи до цієї пісні.

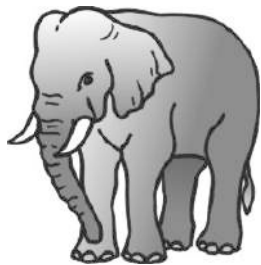
Якщо в музиці є мовчання — це пауза.
«Мовчання — то є золото», — говорять люди так.
І в музиці для цього є окремий знак.

Проплескай, розводячи руки на знак паузи.

Подихай так, як дихає їжачок.

Французький композитор Каміль Сен-Санс створив музичну сюїту «Карнавал тварин».

Послухай одну з п'єс і скажи, який малюнок є ілюстрацією до цього твору. Чому?

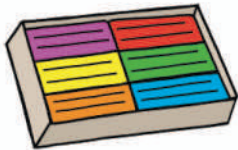
Ми ознайомилися з п'єсою «Слон». Які звуки дібрав композитор для зображення слона — високі чи низькі?

Осінній ліс насправді прекрасний — дивує яскравими кольорами, виразними запахами і непомітним, на перший погляд, життям своїх маленьких мешканців.

Згадай, якими рисами наділений їжачок у народних казках. Чи доводилось тобі його бачити?

Створи їжачка з пластиліну та насіння соняшника. Розімни пластилін у руках, формуй пальчиками овал для тіла їжачка, додай очі, носик і голочки з насіння.

Поглянь, він наче живий!

Уміння помічати відмінності в зовнішньому вигляді тварин допоможе тобі правильно їх зображувати.

Урок 6

Тема: МАГІЯ ПРИРОДИ

Гра «Луна». Повтори за вчителем ритмічний малюнок.
Заміни вчителя і створи власний ритмічний струмочок.

Скажи, які звуки в природі
звучать голосно, а які — тихо.

Музичні звуки теж звучать по-різному: тихо і голосно.

Гра «Тихо-голосно». Вчитель на
інструменті грає мелодії. Якщо
звучить тихо — приклади палець
до губ, а якщо голосно — крокуй.

Тихе звучання називають «піано» *p*. Голосне — «форте» *f*.

Рідний дубочок

Музика І. Шайкіс; слова Г. Грайко

На дубових вітах
Листячко тріпоче,
Бо його вітрисько
Позривати хоче.

Міцно, міцно кожен
Держиться листочок —
Це тому, що дуже
Любить свій дубочок.
Приспів. (2)

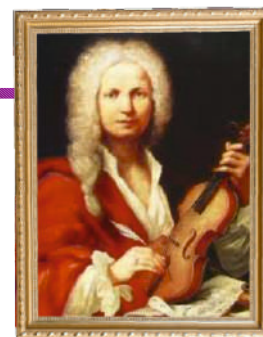
Приспів:

Жовте листячко тріпоче,
Долу падати не хоче,
Ой тріпоче, ой тріпоче,
Долу падати не хоче.

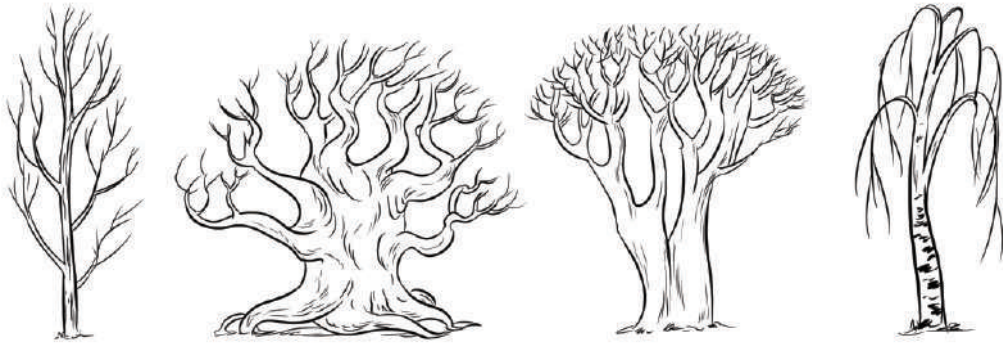
Заспівай перший куплет — *p*,
а другий — *f*.

Італійський композитор Антоніо Вівальді
написав чотири концерти для скрипки
«Пори року». Перша частина називається «Осінь».

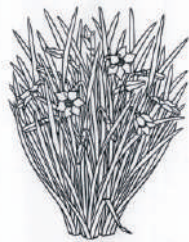
Осінню з дерев опали різнобарвні листочки, і ми побачили, які різні форми мають стовбури дерев.

Спробуй спочатку описати їх словами, а потім намалювати пальчиком у повітрі. Пригадай, які бувають лінії.

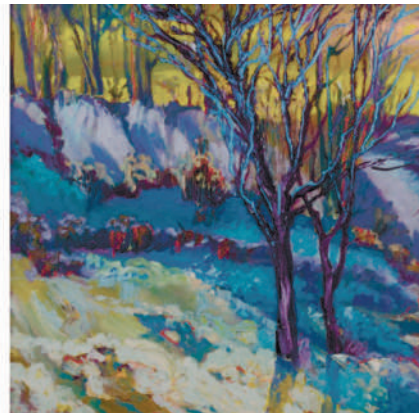
Розглянь різні дерева і кущі, намальовані українським графіком Яковом Гніздовським.

Щоб дерево на малюнку було наче живе, повчимося у майстрів!

Юрій Золотар

Михайло Дейнега

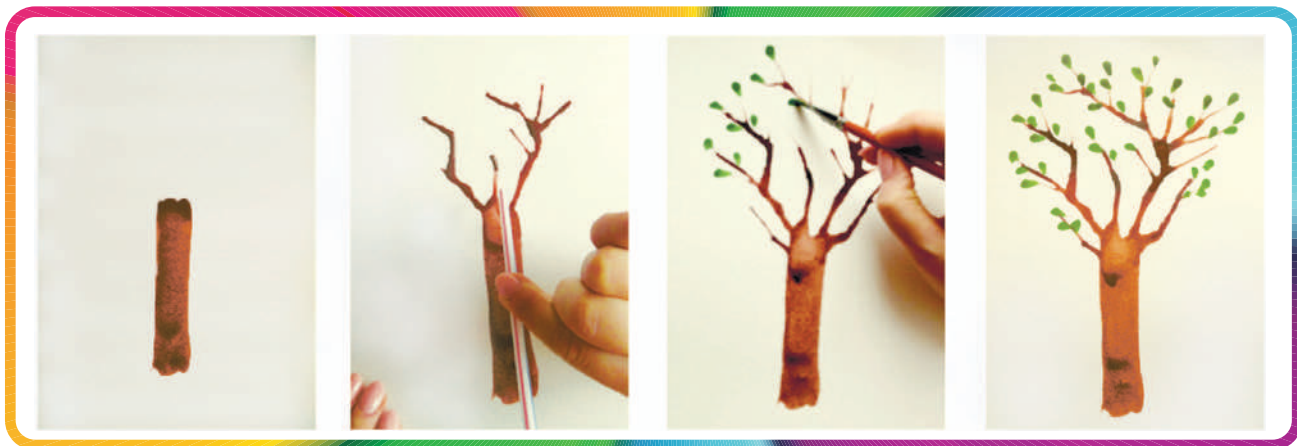
Зверни увагу: кожна наступна гілочка буде тоншою за ту, з якої виросла. Всі гілочки тягнуться до сонця.

Майстрами зображувати дерева вважають китайських та японських митців.

Поміркуй, які за характером лінії знадобляться нам, щоб зобразити дерева та їхні гілочки. Чи однакової товщини вони будуть?

Створи особливе дерево! Намалюй пензликком стовбур. У верхній його частині нанеси пензликком побільше фарби, візьми трубочку для коктейлю і роздмухай акуратно фарбу, створюючи неймовірні форми гілочок. Тонким пензликком домалюй решту тонких гілок та листочків.

Якщо навчишся малювати одне дерево, то зможеш намалювати навіть ліс!

Урок 7

Тема: ОСІННІ НАСТРОЇ

Проспівай вірш за схемою. Простукай або проплескай ритмічний малюнок вправи.

Ой, шу-мить хо-лод-ний ві-тер, аж гу-де.
Жов-те лис-тяч-ко трі-по-че де-не-де.

Уяви себе композитором. Спробуй дібрати мелодію до вірша Ліни Костенко «Осінь».

На землю осінь вже ступила,

Додолу летить.

лелече опустіло,

Тепер у ньому спить.

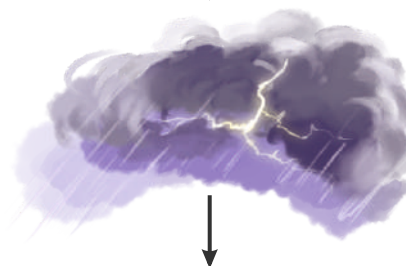

Ти знаєш, що музика розповідає про все, що є на світі.
Вона буває сумна і весела, радісна і тужлива.

У музиці для відображення почуттів та емоцій є два лади —

МАЖОР

МІНОР

Яскраві, світлі настрої

Затемнені, невеселі настрої

Пригадай і заспівай пісню «Рідний дубочок».
Який характер пісні? Як ти думаєш, який лад вибрав композитор для цієї пісні?

Диво-осінь

Музика А. Олейнікової; слова Л. Ратич

Гарні дні, ласкаве диво,
Осінь тепла, золота!
Кольорове і красиве
Листя тихо обліта.

Приспів:

Осінь, осінь, осінь,
Ти — ласкава казка!
І в осінню днину
Годі сумувать!
Осінь, осінь, осінь,
Ти — остання ласка!
Здрастуй, диво-осінь! —
Буду я співать!
Сонечко ще гріє добре
І гуляють дітлахи,
Та летіти ген за обрій
Вже збираються птахи...

Приспів.

Птах летить в краї далекі,
Осінь каже: В добру путь!
До побачення, лелеко,
Повернутись не забудь!

Приспів.

Порівняй характери цих пісень про осінь.

Німецький композитор Людвіг ван Бетховен своєю п'єсою «Сумно. Весело» довів, що і мажорна, і мінорна музика є прекрасна та важлива. Прослухай уважно та скажи, яка частина сподобалася більше і чому.

Іноді восени буває сумно. Проте, це лише ще один привід створити виразну й цікаву композицію. Фарби, як завжди, стануть нам у пригоді.

Подивись, як можна створити нові кольори, змішуючи основні — червоний, жовтий і синій. Як називаються ці кольори?

Так, це помаранчевий, зелений і фіолетовий.
Відшукай їх на зображенні веселки.

Як після суму завжди приходиться радість, так після дощу з'являється веселка. Назви кольори веселки, з якими ти познайомився. Сьомий колір блакитний. Щоб його отримати, додай білої фарби до синьої.

Нумо вигадувати лічилочку на перші літери кольорів веселки!

Наприклад: чотири осінніх жабки знайшли багато старих фотографій.

- Ч** — червоний
- О** — оранжевий
- Ж** — жовтий
- З** — зелений
- Б** — блакитний
- С** — синій
- Ф** — фіолетовий

Візьми широкий пензлик, щедро змочи ним аркуш і вільними широкими рухами намалюй веселку.

Ось ми і навчилися утворювати нові кольори. Уяви, скільки ще нових кольорових відтінків можна вигадати!

Урок 8

Тема: КАЛИНОВІ ВІЗЕРУНКИ

Відтвори звуки серця, годинника.

Як стукотить твоє серце?

Тук-тук, тук-тук.

Це твій ритм.

А як вистукує годинник?

Тік-так, тік-так.

Це його ритм.

Зміна пір року, дня і ночі — це також зміни ритму.

У музиці також є **ритм**. Це чергування в певному порядку довгих та коротких звуків і пауз. Коли розучують мелодію, звертають увагу на ритм.

Ка-ли-но ве-се-ла, ка-ли-но чер-во-на,
Люб-лю тво-є лис-тя, люб-лю тво-ї гро-на.

Такий ритм увесь час повторюється.

Найпростіший ритм можна створити за допомогою метронома. Це прилад, який використовують музиканти. Він рівномірно відбиває ритм. Поплескай під метроном ритм знайомої пісні.

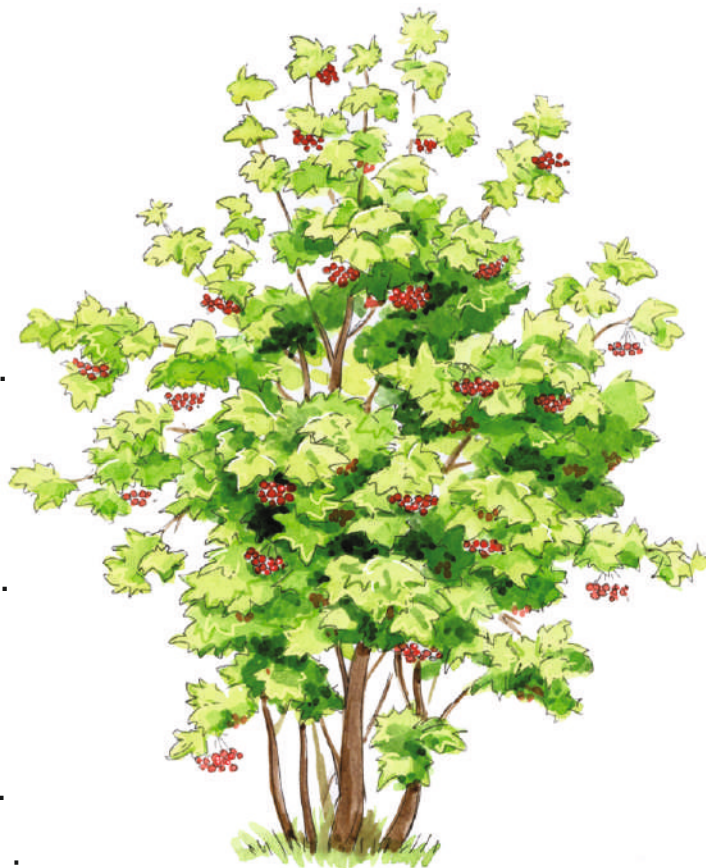
Частота дихання — це теж природний ритм. Вдихни глибоко через ніс, а видихни легенько ротом.

Ой єсть в лісі калина

Українська народна пісня

Ой єсть в лісі калина,
Ой єсть в лісі калина,
Калина, калина,
Комарики, дзюбрики, калина.
Там стояла дівчина,
Там стояла дівчина,
Дівчина, дівчина,
Комарики, дзюбрики, дівчина.
Цвіт-калину ламала,
Цвіт-калину ламала,
Ламала, ламала,
Комарики, дзюбрики, ламала.
Та в пучечки в'язала,
Та в пучечки в'язала,
В'язала, в'язала,
Комарики, дзюбрики, в'язала.

Спочатку простукай ритм пісні.

Проспівай, рухами відтворюючи зміст пісні. Який її характер?

Українці особливо люблять калину. Садять її біля хати, щоб навесні білим цвітом милувала, а взимку від застуди лікувала.

Український композитор Юрій Щуровський написав великий музичний твір на тему пісні «Ой єсть в лісі калина». У ньому пісенна мелодія звучить кілька разів, проте щоразу — по-новому. Таку форму музики називають варіаційною (або варіаціями).

Послухай твір і порахуй, скільки разів змінюється тема — скільки є частин.

Ягоди в кетягах калини восени, немов справжні перлинки, прикрашають самотні та пусті гілочки. Узимку вони не лише стануть окрасою, але й їжею для пташок.

Навколо нас теж багато гарних, оздоблених візерунками та орнаментами предметів. Іноді елементи орнаменту повторюються, утворюючи стрічку.

Створи власний орнамент, використовуючи ватні палички. Листочки та гілочки домалюй тонким пензликом.

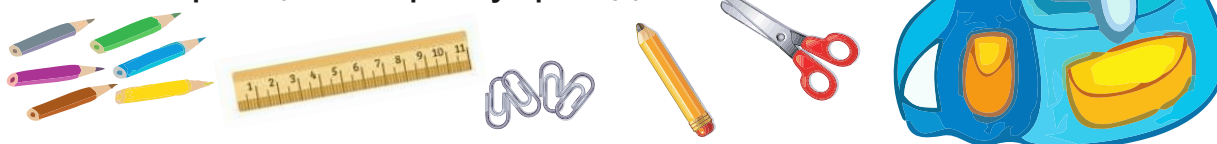

Орнаменти та візерунки на предметах навколо нас роблять наш побут святковим та ошатним.

Урок 9

Тема: ДЯКУЄМО ОСЕНІ

1. Згадай «Пісню першокласника», яку ти вивчив на першому уроці. За допомогою предметів зі шкільного ранця створи супровід.

2. З'єднай половинки листочків і повтори вивчене.

Гра «Якими бувають звуки?»

3. Відгадай загадки.

Сонце радісно сміється.

Плаче хмарка дощова.

Музика весела ллється.

І кричить стара сова.

Дзвінко як співає хор!

Сумно лине звуків хор.

Це, звичайно, лад... (мажор)

Впізнавай, це лад... (мінор)

4. Гра «Чого не вистачає?»

♪	○	♪	♪
♪	♪		○
○	♪	♪	
	♪	○	♪

5. Простукай та проплескай ритм вірша.

Всі навколо, як грибки,

Парасольки носять,

Бо у гості залюбки

Завітала осінь.

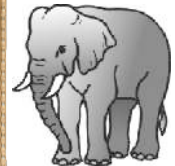
6. Гра «Який інструмент зайвий у колективі троїстих музик?»

7. Згадай вивчені українські народні пісні. Заспівай, інсценізуючи.

8. Впізнай музичні твори за малюнками та портретами композиторів. Гра «Хто що створив?»

9. запрошує вас у мандрівку. Щоб цікаво та весело пройшла подорож, розділіться на 2 групи. Пригадайте пісні за малюнками.

у ліс

у парк

10. Заспівай обрану пісню, виконуючи танцювальні рухи. Брязкальцями та дзвіночками створи супровід.

Осінь стала натхненням для багатьох художників.

Гі Дессат

Федір Манайло

Що тобі запам'яталось найбільше з уроків? Що ти навчився робити? Переконаймося, що ми дізналися багато нового та цікавого.

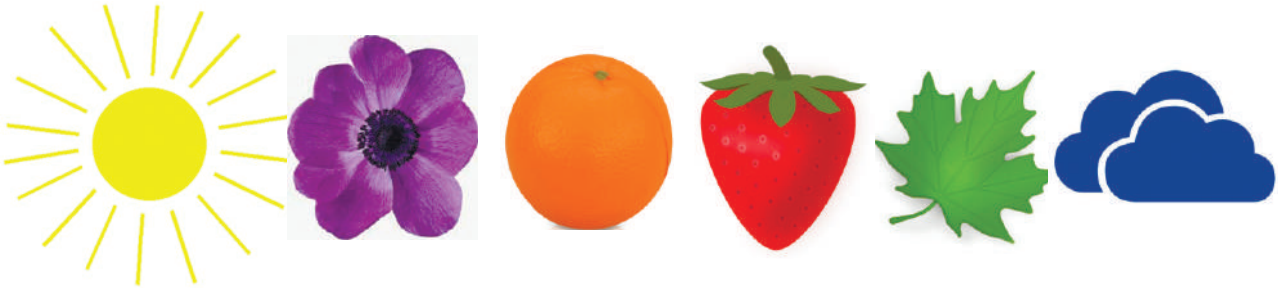
1. Яку із цих ліній можна назвати хвилястою?

2. Який із зображених предметів подібний до куба?

3. Які з предметів зображені в основних, а які в похідних кольорах?

Працювати разом завжди веселіше! Об'єднайтеся у кілька груп, кожна з яких підготує елементи для майбутньої композиції, наприклад такої.

Стовбур дерева можна створити за допомогою пензлика та трубочки для коктейлю, листочки та овочі вирізати з кольорового паперу, а веселку намалювати по мокрому. А може у тебе є кращі ідеї?

Ми дізналися багато нового та навчилися робити цікаві речі. А скільки ще попереду!

Урок 10

Тема: СТУКА КАЗКА У ВІКОНЦЕ

Ти любиш казки? А які казочки ти знаєш?

Чарівні історії розповідають про все на світі. Та казки набагато цікавіші, якщо вони музичні. До нас сьогодні теж завітала казочка. А яка? Здогадайся... Відгадай загадки про героїв цієї казки.

Хоч годинника не має,
вранці він нас піднімає.
Кожен прокидається –
З сонечком вітається. (Півень)

У норі хатинку має.
Хліб, сирочок полюбляє.
По підлозі тишком-нишком
Бігає сіренька... (Мишка)

Які слова допомогли розгадати загадку?

Спі - ва пів - ник у двор - ку: «Доб-рий день, ку - ку - рі - ку!»

Ми-ше-нят-ко од-мов-ля: «Пі - пі, пі - пі, ля - ля - ля».

Чи однаковим голосом треба співати цю вправу? Чому?

Кожен голос, музичний інструмент має власне, особливе забарвлення, що називається **тембром** голосу.

Тембр дозволяє розпізнавати голоси та звучання інструментів. Ти ніколи не сплутаєш голос мами ні з чиїм іншим голосом.

Гра «Відгадай за голосом».

Дитина стає обличчям до дошки, а хтось із учнів називає ім'я. Відгадай за голосом, хто покликав.

Подуй на пір'ячко, голосно видихаючи повітря.

Круть і Верть Музика і слова С. Дяченка

Нерозлучні мишенята Круть і Верть
Влаштували біля хати круговерть.
Півник з віником обходить двір старий,
Колосок собі знаходить золотий.

Приспів:

Будуть гарні паляниці, запашні та круглолиці,
Якщо разом до роботи візьмемось ми:
Один воду добуває, інший про дрова подбає,
Третій в піч посадить тісто — будем гарно їсти.

Тільки бідні мишенята Верть і Круть
Півнику допомагати не ідуть
Болять ручки, болять ніжки — е-хе-хе,
Ось пограємось ще трішки — пройде все.

Приспів.

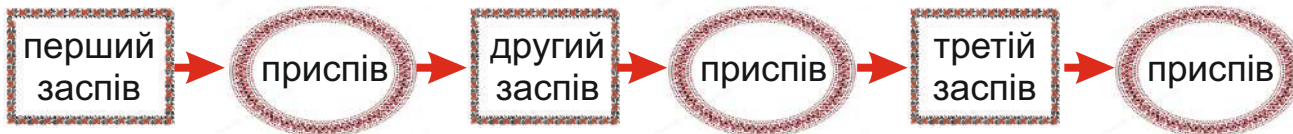
Півник брови звів угору ледве-ледь,
Встали мовчечки з-за столу Круть та Верть,
З оченят зерно скотилось сліз-води:

Любий півник, ми навчилися назавжди, що: Приспів.

Передай рухами та мімікою зміст та характер пісні.

Які слова пісні повторюються? Ця частина пісні називається **приспів**, а та, що змінюється, — **заспів**.
Скільки заспівів є в цій пісні?

Багато пісень мають таку будову.

Послухай іще одну п'єсу К. Сен-Санса з музичної сюїти «Карнавал тварин». Чиї голоси передав композитор?

Ця п'єса називається «Пташиний двір». Тембр звучання скрипки допоміг композитору відтворити голоси півня та курочок.

Героями багатьох твоїх улюблених казок є тварини.

Чи схожі тваринки у казках на справжніх? Для чого художники наділяють їх людськими рисами? Якими?

Кого чи що ти впізнав на малюнку? Таке зображення предметів чи живих істот однією лінією називається **контуром**.

Казки допомагають зрозуміти важливі речі та вчать нас ставати кращими — сміливішими, добрими, працюватішими.

Урок 11

Тема: КОЛИСКОВА

Дівчатка протупують перший рядок, а хлопчики — другий. Хто швидше?

Музика звучить по-різному: швидко, помірно та повільно. Швидкість виконання — **темп**.

Щоб дотримуватися певного темпу при виконанні музичних творів, користуються **метрономом**.

Він рівномірно відстукує у потрібному темпі.

Перша пісня в житті людини — це колискова. Який темп цих пісень?
Яку колискову співала тобі матуся?

Найдавніша — «Котику сіренький».

Котику сіренький

Українська народна пісня

Котику сіренький,
Котику біленький,
Котку волохатий,
Не ходи по хаті.
Не ходи по хаті,

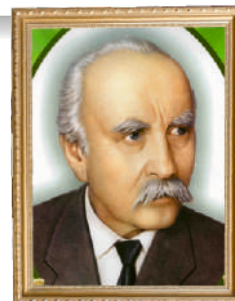
Поклади голівку
на руки, заплющ
оченята, глибоко
подихай, як у сні.

Не буди дитяти,
Дитя буде спати,
Котик воркотати.
Ой, на kota воркота,
На дитину дрімота. А-а...

Заспівай пісню «ланцюжком». Під час співу передай рухами, як мама заколисує дитину.

Український композитор Левко Ревуцький написав п'єсу для фортепіано «Колискова». Який настрій викликала в тебе ця музика?

У твоєму домі є багато речей, які створюють особливу атмосферу тепла і комфорту. Подумай: що робить твій дім затишним? Дізнайся у вчителя чи батьків, що позитивні та щасливі данці називають словом **хюге**.

На картинах українських митців зображені тварини, які теж допомагають створити затишок у домі.

Микола Кафтан

Євгенія Гапчинська

Навіть якщо у тебе немає справжнього котика, ти зможеш зліпити його з пластиліну.

Мистецтво допомагає створити затишок у домі.

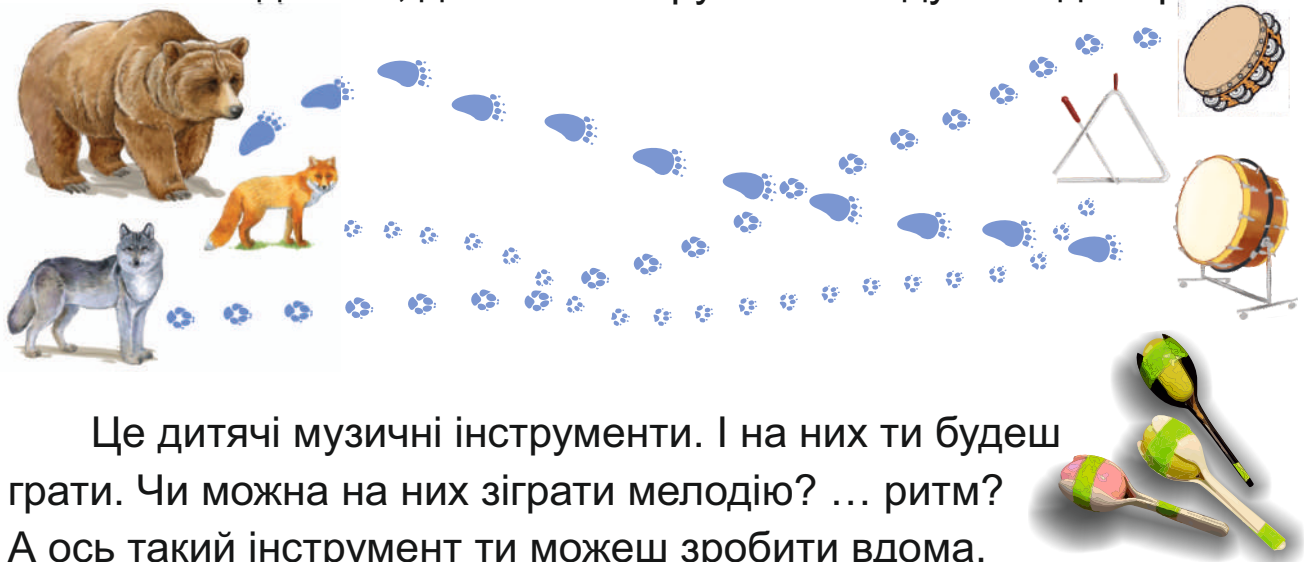
Урок 12

Тема: ЛЯЛЬКОВИЙ ТЕАТР

Пригадай народну казку «Колобок». Ти зустрінешся з її героями, поспіваєш про цього неслуха-улюбленця усіх дітей — Колобка. Пригадай, яку пісеньку наспівував наш герой. Проплескай, простукай ритм. Склади свою мелодію.

Уважно подивись, до якого інструмента ведуть сліди героїв.

Ба-ра-ба-ни, ба-ра-ба-ни, бий-те, ви-би-вай-те.

Проплескай ритмічний малюнок цієї фрази. На зображення червоного барабана тупни ногою, а синього — плесни в долоні. Ногою ми відтворили сильну долю, а руками — слабку. Склади свою мелодію, проспівай та проплескай чи простукай.

Співучий Колобок

Музика В. Поповича; слова В. Кленца

У неділю в час обіду вибіг з хати колобок.
І від баби, і від діда втік швиденько у лісок.
І почав він там співати про засік, в яким бував.
Слухав заєнько вухатий і собі теж заспівав.
Слухав заєнько вухатий і собі теж заспівав.

Приспів:

Співучий колобочку, у тебе справжній хист,
Співучий колобочку, ти вроджений артист.
Співучий колобочку, нікуди не тікай.
Співучий колобочку, співай, співай!

На зеленому горбочку той концерт почула я
І сказала колобочку: — В тебе голос солов'я!
Не біжи в зелені шати, не котись в далеку даль,
Бо запрошуєм співати ми тебе на фестиваль!

Перша група співає, а друга — грає на інструментах і навпаки.

Німецький композитор Йоганн Себастьян Бах написав музичний твір.

Послухай його і скажи: як його краще назвати? («Жарт», «Колискова», «Зима»).

У Баха було 6 дітей і саме для них він написав цю грайливу веселу п'єсу «Жарт».

Артик нещодавно побував у ляльковому театрі. Він побачив ляльок-рукавичок, а ще — тростьових ляльок.

Виразальні властивості пластиліну тобі вже відомі. За його допомогою можна створити найрізноманітніші образи.

Барбара Рейд

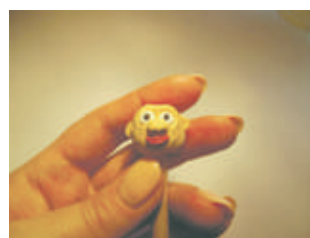
Як зробити шерсть пластилінової собачки виразнішою? Нанеси стеком лінії-«шерстинки». Порівняй, яка з фігурок більше схожа на справжню тваринку.

Створімо власний ляльковий театр!

Об'єднайтесь у групи, оберіть казку або улюблений сюжет і створіть пальчикових ляльок.

Розіграйте сценку з вистави. З якої казки взято цей уривок?

Коли це біжить Лисичка — та до рукавички:

— А хто-хто в цій рукавичці живе?

— Мишка-Шкряботушка, Жабка-Скрекотушка

та Зайчик-Побігайчик. А ти хто?

— Та я Лисичка-Сестричка. Пустіть і мене!

— Та йди!

Казки є невичерпним джерелом натхнення!

Урок 13

Тема: ЦИРК

Ми сьогодні поспішаємо в цирк, там багато світла та музики. Вистава розпочинається словами: «Наш цирк запалює вогні!»

Послухай цирковий марш. Його виконує **оркестр**. Це великий колектив музикантів, які грають на різних інструментах. Спробуй крокувати під цю музику.

Нарешті з'являється клоун. Послухай вірш.

Клоун плаче та сміється.
То він добрий, то він б'ється.
Ніс червоний, чуб рудий.
Сам високий та худий.

М'ячик з вуха витягає.
Жонглювати помагає.
Вихваляється в красі.
Люблять клоуна усі.

Гра «Пантоміма». Жестами та мімікою продемонструй дії клоуна. Клоун може заграли на різних музичних інструментах - наприклад, на трикутнику і на барабані.

Трикутник і барабан

Музика А. Філіпенка; слова В. Болдирєва

Ось трикутник маю я,
Він співає, наче дзвін.
Тільки паличкою стук –
Чуть відразу: «Дзінь-дзінь-дзінь!»

Я на ньому граю сам.
Тільки паличками стук —
Чуть відразу: «Бам-бам-бам!»

Проспівай пісню. Коли почуєш високі звуки: «Дзінь!» — подзвони у трикутник, а коли почуєш низькі звуки: «Бам!» — побарабань.

Уяви, що ти клоун і дмухаєш на м'ячик,
щоб перемістити його.

Російський композитор Дмитро Кабалевський у п'єсі «Клоуни» передав вдачу цього артиста. Послухай і скажи, який характер музики.

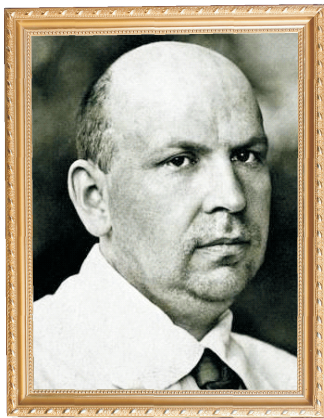
Відвідати цирк із сім'єю або друзями означає чудово відпочити й отримати багато позитивних вражень. Цирк уміє здивувати!

Які циркові професії ти знаєш?

Вправні акробати, сміливі дресировальники та умілі жонглери вражають, проте особливий захват викликають клоуни, чи не так?

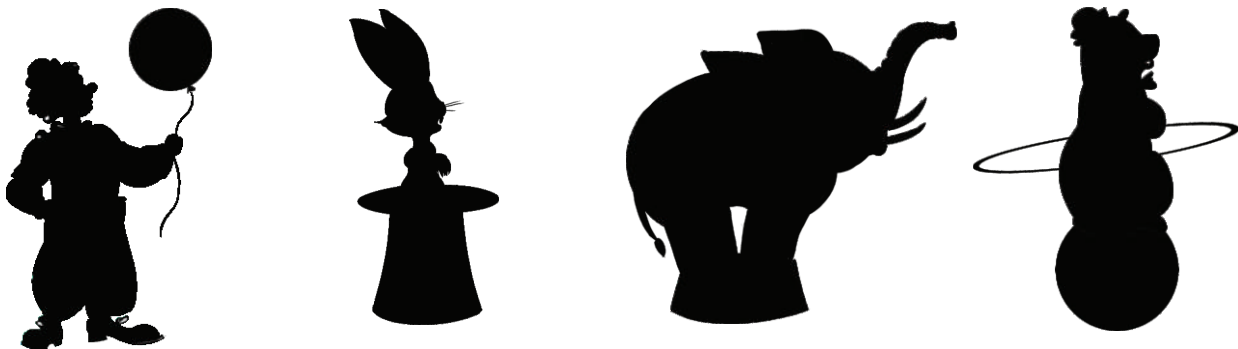

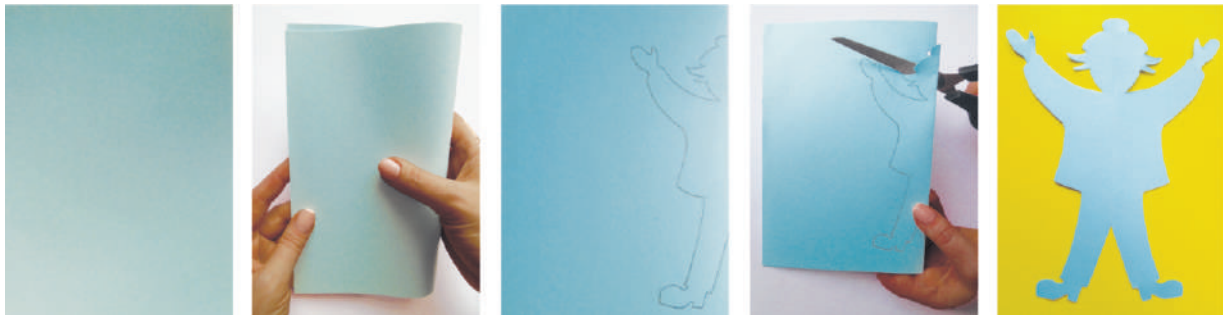
Хоч ми і звикли бачити клоуна яскравим та кольоровим, знаний український графік Георгій Нарбут підказує нам цікаву ідею — створити силует клоуна.

Силует — це обмежене контуром одноколірне зображення

Створімо образ веселого клоуна за допомогою кольорового паперу та ножиць.

Виявляється, звичайний клаптик паперу може перетворитись на виразне зображення!

Урок 14

Тема: ЗИМОВА КАЗКА

Сип-ле, сип-ле, сип-ле сніг. Ні сте-жок, а-ні до-ріг.

Проспівай цю народну поспівку.

Відрізок музичного тексту від сильної долі до наступної сильної долі називається **тактом**. Розділи нашу вправу тактовими рисками перед кожною червоною нотою. Скільки нот у такті? За тривалістю вони четвертні. Так визначається **розмір** музичного твору. І записується: $\frac{2}{4}$

Перший сніг

Музика А. Філіпенка; слова А. Горіна

З неба линуть зірочки,
Грають-вигравають,
Опускаються в садки,
Землю всю вкривають.

Забіліли в тихий час
Сніжні покрови,
Мов сама прийшла до нас
Казочка зимова.

Приспів:

Білий сніг, білий сніг,
Зимонька пухната.
Білий сніг, білий сніг —
Чистий, ніби вата.

Уяви, що в тебе на долоньках лежать сніжинки. Здуй їх, правильно вдихаючи та видихаючи повітря.

Заспівай ще раз, наслідуючи рухи вчителя.

Зима завжди надихала митців на створення чудових творів. Послухай п'єсу «Зима» італійського композитора Антоніо Вівальді. Який твір цього автора ми вже слухали? Якими словами можна висловити свої емоції? (Скористайся «Словником естетичних емоцій»).

У кожної пори року свої принади. Зимові розваги приносять багато радості!

Для когось холодний та вогкий, а для митця різнобарвний, хрусткий та привабливий — сніг викликає непереборне бажання малювати!

Володимир Шумило

Роберт Дункан

Роздивись роботи художників і поміркуй, якого кольору там сніг. Які кольори, холодні чи теплі, переважають на картинах про зиму?

Обери сніжинки холодних кольорів. Яка із зелених сніжинок є холодною, а яка теплою? Як отримати ці кольори?

Розглянь які цікаві малюнки можна сторити: спочатку намалюй контур предмета свічкою, а потім покрив зображення фарбою.

На пейзажах часто в нижній частині аркуша зображують ближчі об'єкти, а віддалені — у верхній.

Створи зимовий малюнок, використовуючи свічку і акварельні фарби.

Зима — справжня чарівниця, вона кличе в казку та надихає малювати.

Урок 15

Тема: НОВИЙ РІК

Бі-лі ме-те-ли-ки, ніж-ні ме-те-ли-ки з не-ба ле-тять.

Бі-лим ме-те-ликам, ніж-ним ме-те-лика-м ні-де сі-дять.

Скільки нот в одному такті? Такий розмір $\frac{3}{4}$. Добери мелодію. На музичних інструментах виконай ритмічний супровід за схемою: перша група — — на барабані, друга — — на трикутнику.

Новий рік вже на порозі... Усі з нетерпінням чекають свята та подарунків, прикрашають ялинки та загадують бажання.

Нічка-новорічка

Музика М. Ведмедері; слова В. Моргун

Гарна нічка – новорічка!

Найчудовіша в зимі
Новорічка-чарівничка...
Поміркуйте-но самі:

Приспів:

На ялинках ця чаклунка
Скрізь запалює зірки
І найкращі подарунки
Нам кладе під подушки.

О дванадцятій годині
Похитнеться стрілка — скік!
І ми всі за мить єдину
Підростем на цілий рік.

Приспів.

Пісня теж написана в розмірі $\frac{3}{4}$, це ритм вальсу. Заспівай пісню, виконуючи танцювальні рухи парами.

Новий Рік — це зимова казка. Дід Мороз приносить щедрі подарунки. Чи завжди Дід Мороз добрий дідусь? Інколи він може сердитися,

кликати віхоли — не на жарт злякати. Саме таким зобразив його німецький композитор Роберт Шуман. Вдумливо послухай п'єсу і розкажи про настрої Діда Мороза в ній.

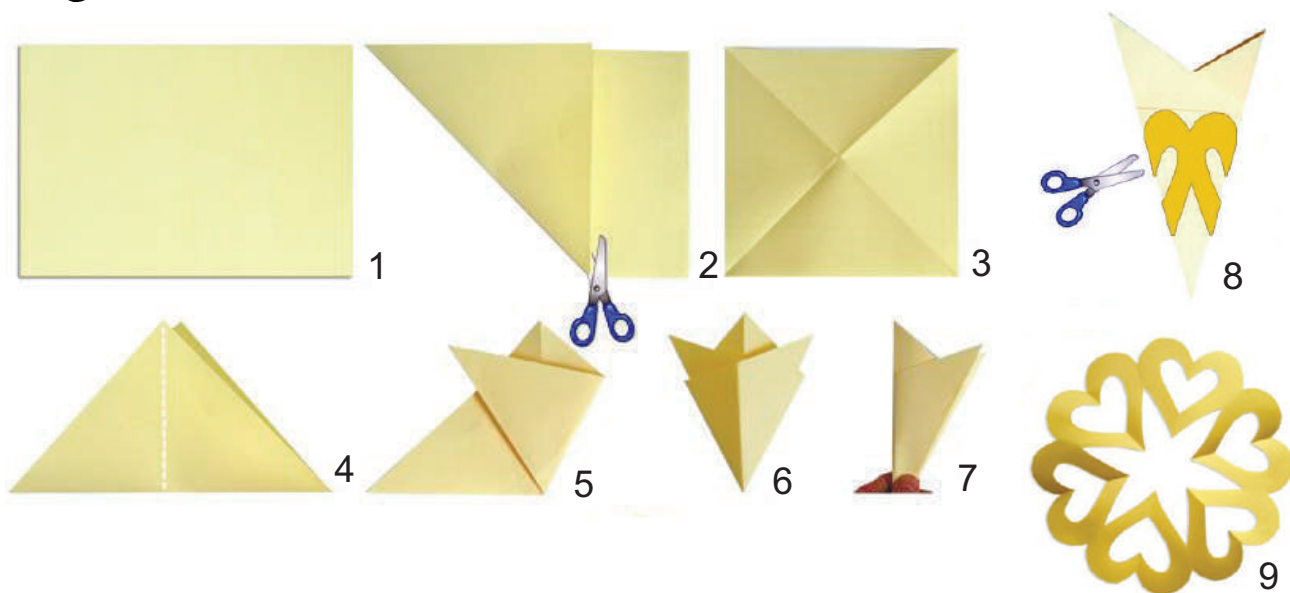

Я також, як і ти, чекаю з нетерпінням свят! Вони роблять наше життя яскравішим та приносять багато радості.

Одним із найулюбленіших свят у всьому світі є Новий рік.

Створи свою новорічну прикрасу власноруч, використовуючи кольоровий папір та ножиці.

Ми можемо власними руками зробити свій дім гарним!

Урок 16

Тема: КОЛЯДКИ, ЩЕДРІВКИ

Коляд, коляд, колядниця. Добра з медом паляниця.
А без меду не така, дайте, дядьку, п'ятака.

Проспівай колядку і відбивай її ритм на бубоні.

Перша група співає,
інша — відбиває ритм.

В Україні на зимові свята переодягалися в костюми, ходили від хати до хати і бажали здоров'я — співали колядки і щедрівки.

Це теж народні пісні.

А які колядки та щедрівки співають у твоїй родині?

Свят-вечір

Музика В. Войнаровського; слова М. Чопик

На столі різдвяна свічка
Вогником палає,
На Свят-вечір всю родину
До хати скликає.

Вже різдвяне торжество...
Коляда лунає...
Всю родину українську
Бог благословляє.

Пахне сіном і кутею,
Дідух звеселяє,
«Отче наш» — святу молитву
Тато починає.

Уяви, що ти за святковим столом.
Вдихни, понюхай, як пахнуть
смачні наїдки, дмухни на свічку.

Український композитор Микола Леонтович знав багато колядок та щедрівок. Одну з них він записав для хору. Мелодія «Щедрика» схожа на передзвін. Вона стала світовим надбанням. «Щедрик» звучить у фільмах «Сам удома», «Гаррі Поттер» та інших.

Послухай уважно та вдумливо пісню «Щедрик». Скажи, який настрій вона викликає.

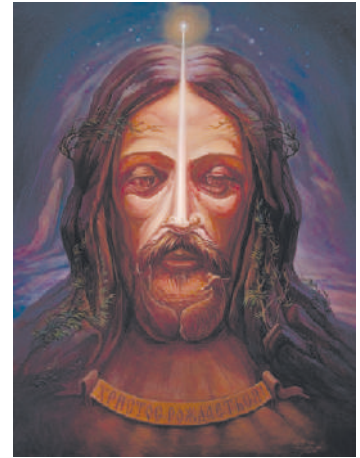
Скільки неповторної чарівності у прадавньому родинному святі Різдва! Ми з нетерпінням чекаємо щедрого столу, хрусту снігу під ногами, тихої молитви і веселої коляди за вікном! Розглянь картини українських художників. Що на них зображено?

Оксана Збруцька

Роман Свередюк

Олег Шупляк

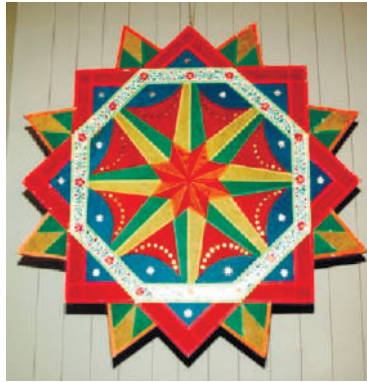
Які різдвяні традиції є у твоїй родині?

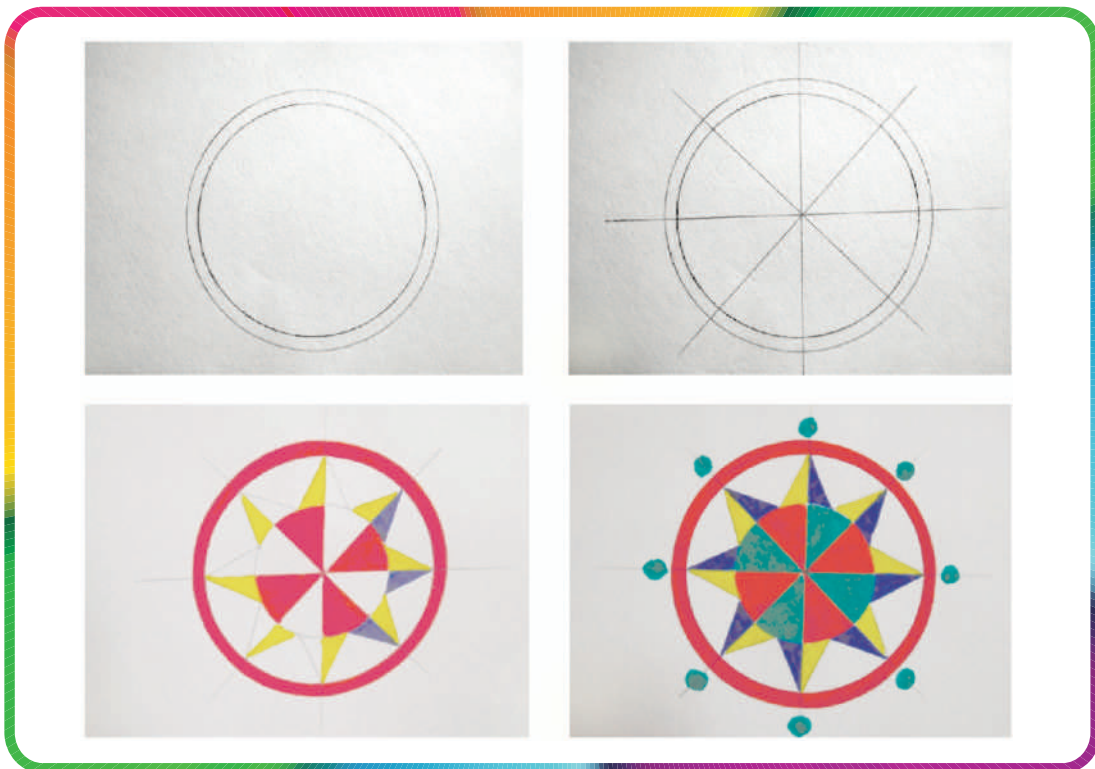
Пригадай слова улюбленої колядки. Чому б тихенько не наспівувати її під час малювання?
Як одягнені колядники? Що в них у руках?

Погляньмо на різдвяну зірку зблизька. Це теж орнамент, але в крузі.

Намалюй різдвяну зірку. Скористайся циркулем або невеличким круглим предметом, а маленькі кружечки навколо зроби ватною паличкою.

Скільки цікавих ідей дають нам народні традиції!

Урок 17

Тема: В ОЧІКУВАННІ СВЯТА

1. Ти дивишся у вікно. З неба падають біленькі сніжинки.

Заспівай пісню «Білий сніг».

2. Звучить музика про зиму.

Хто її автор?

3. У ліжечку спить дитина. Заспівай їй народну колискову пісню.

Мороз намалював на вікні візерунки.

Подмухай на замерзлу шибку,
тихенько вдихай носиком.

4. Послухай п'єсу Р. Шумана. Як вона називається?

5. Проплескай ритмічний малюнок вірша
К. Перелісної:

За-кру-ти-лась ме-те-ли-ця у тан-ку. }

За-си-па-ла всі до-ро-ги у ліс-ку. }

Ві-тер в ду-ба, на-че в бу-бон, бу-бо-нить, }

А ме-те-ли-ця ша-лі-є, сту-го-нить. }

Створи супровід: I група — дзвіночками, II група — маракасами.

6. Та не злякала нас люта хурделиця. Ми любимо зиму за білий сніг, за веселі розваги та свята. Ми тепло одягнемось і вирушимо у мандрівку. Наприкінці нас чекає не кіндер-сюрприз, а справжній сюрприз. Рушаймо!

7. Інсценізація пісні «Морозець».

Як чудово дихати морозним повітрям! З вікон лялькового театру лине пісня про колобка. Уяви, що твої пальчики і руки — це ляльки. «Розкажи» ними про події пісні. Заспівай її.

8. А ось цирк запалює свої вогні. Звучить пісня про дитячі музичні інструменти. Виконай її.
7. Вулицею йдуть колядники в костюмах. Лине відомий на увесь світ «Щедрик». Хто є автором цієї чудової музики?

9. Знову чути веселу музику. Це з ігрової кімнати звучить пісня «Нічка-новорічка».

Прикрашена ялиночка, запах мандаринів і, звичайно, подаруночки. Як ти думаєш, чи правильно, що після свят тисячі ялинок викидають на смітники? Як цьому зарадити?

10. Вмощуйся зручненько, попи́й теплого чаю з печивом. Печиво має форму пазликів. З'єднай пазли і повтори музичну грамоту.

11. Гра «На що схоже?».

На які фігури схожі ці музичні інструменти?

12. Кажуть, що в ці зимові свята стаються дива. Загадай бажання — і воно обов'язково здійсниться.

А ось і наш сюрприз — святкова дискотека та караоке, перегляд мультфільму.

Чи не час пригадати, що нового ти дізнався протягом останніх місяців?

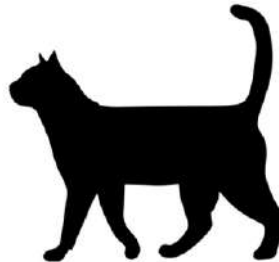
1. Які кольори потрібно з'єднати, щоб отримати блакитний колір?

2. Яке із зображень є орнаментом у крузі, а яке стрічковим?

3. Яке із зображень є силуетом?

Чудово! Ти молодець! Настав час створити щось цікаве до свята.

Безумовно, традиційним символом Нового року є ялинка — кольорова, яскрава і незвичайна. Твоя фантазія підкаже тобі безліч способів зобразити цю лісову красуню.

Привітай близьких та рідних власною листівкою! Обери яскравий фон, аркуш червоного кольору підійде чудово. Олівцем легенько познач межі майбутньої ялинки. Краї листівки прикрась стрічкою або декоративною смужкою. Відріж кілька смужок гофрованого паперу темно-зеленого кольору. Вузким двостороннім скотчем або клеєм познач яруси гілок. Починаючи з нижнього ряду, накладай призбираний у дрібні складки гофрований папір. Прикрась ялинку кольоровими кружечками.

Подарунки, виконані власними руками, цінуються по-особливому.

Урок 18

Тема: ДИВО АНІМАЦІЇ

Діалог-розспівка

— Гавчик, Гавчик! Де блукав? — Чом, Жучко, смілива така ти?
Дома чом не ночував? — Я хочу вовка налякати.
— Я комору вартував: — А хвіст підібганий для чого?
Жучці гавкать пома-ГАВ! — Бо я боюся вовка злого.

Простукай ритмічний малюнок віршів Грицька Бойка. Склади мелодію і проспівай за «ролями».

Усі люблять мультики. Ці розумні та добрі історії дарують задоволення не тільки дітям, а й дорослим. Мультфільм не буває без музики. Ми часто впізнаємо його за мелодією, саундтреком. А які мультики тобі подобаються найбільше?

Мультики

Музика і слова А. Мігай

Мультики, мультики, це дитинство наше!
Мультики, мультики зараз вам покажуть.
Там і звірі, і комахи, левеня і черепаха,
Вовченя і капітошка, взагалі усіх потрошку. (2)
Мультики, мультики, це дитинство наше!
Мультики, мультики зараз вам розкажуть
Про комарика і мошку, Змія і Котигорошка,
Та про злого діда Оха — Взагалі про всіх потроху. (2)
Телевізор Лесь ввімкнув — мультик подивиться,
Бачить: хоче Колобка з'їсть руда Лисиця.
Лесик стиснув кулачка: «Відпусти-но Колобка!
І не соромно тобі менших ображати?!
Ба, як вимкну телевизор — будеш пам'ятати!!!»
Мультики, мультики! (6).

Що роблять діти? Усю музику можна розділити на три **жанри**: пісенна, маршова та танцювальна.

Мультфільм «Жив собі пес» створений 1982 року за українською народною казкою «Сірко». Її головний герой вірно служив господарям, та з роками перестав виконувати свої обов'язки. Його вигнали геть... Режисер вдало відтворив побут та культуру українців. У мультфільмі звучить народний танець та пісня. Передай рухами запальний та веселий характер народного весільного танцю.

Віднови дихальний ритм, спокійно вдихаючи носиком.

Українську народну пісню «Ой там на горі» виконує **хор**. Це великий колектив співаків, які разом виконують твір із супроводом або без нього. Керує хором **диригент**. Коли ти співаєш з однокласниками, це теж хоролий спів.

Послухай уважно пісню. Починає її співати одна людина — це **соліст**. Потім мелодію підхоплює увесь склад хорового колективу. Запам'ятай тембр звучання хору. Добери зі «Словника естетичних емоцій» слова, якими можна охарактеризувати пісню.

Які твої улюблені герої мультфільмів? Чим вони тебе здивували?

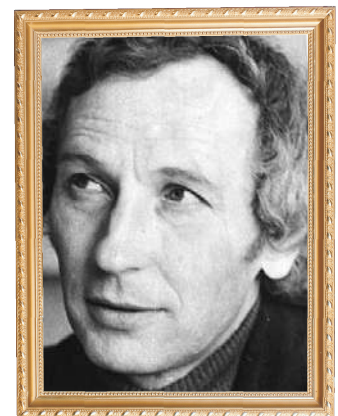

Довго переглядати мультфільми по телевізору не можна — псується зір і постава. В анімаційних фільмах, як ще називають мультики, можливе все. Нас вражають неймовірні пригоди і перетворення героїв. Ми щиро співчуваємо тим із них, хто в біді, і радіємо перемозі добра.

Український художник Володимир Дахно створив серіал «Як козаки ...». Подивись фрагмент мультфільму і розкажи про козаків.

У яскравих мультиплікаційних образах козаків Тура, Грая та Ока втілено риси українського характеру: патріотизм, кмітливість, винахідливість, гумор.

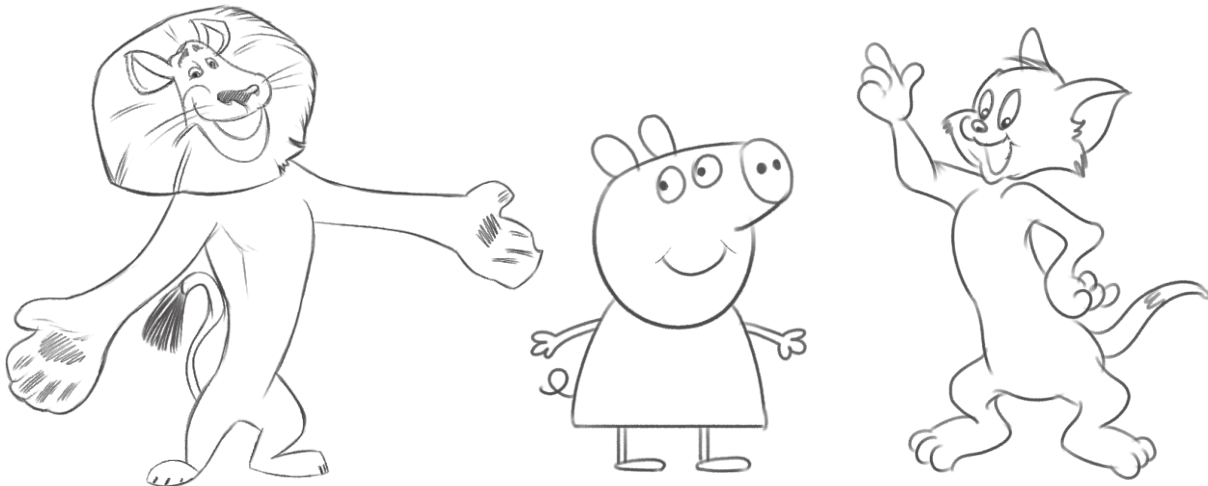
Художники на картинах майстерно відтворюють емоції персонажів. Здогадайся про емоції цих дітей.

Пограймо в гру! По черзі із сусідом по парті передайте один одному вирази різних емоцій на обличчі і вгадуйте їх.

Пора вже і нам когось вигадати!
Веселого, бешкетного, а може, сумного, зажуреного?
Намалюй простим олівцем свого героя, опиши його характер.

Навчаймося найкращого в героїв мультиплікаційних фільмів!

Урок 19

Тема: У СВІТІ КІНО

Ти вже вивчаєш букви, з яких складаєш слова, а слова — у речення. Букв лише 33, а яку величезну кількість слів та речень ти можеш утворити! Так і в музиці. Увесь цей безмежний океан звуків можна записати за допомогою лише семи нот. Як у веселки є сім кольорів, як є сім днів у тижні, так і сім нот використовують усі музиканти світу. Колись давним-давно монах Гвідо з Ареццо дав назву нотам латинською мовою. А тепер ми їх називаємо легко і просто — ДО, РЕ, МІ, ФА, СОЛЬ, ЛЯ, СІ.

Записують ці «музичні букви» не у звичайних зошитах, а в спеціальних — нотних, де є 5 лінійок (нотний стан).

Чому п'ять? Якщо між пальцями двох рук _____ 5
натягнути струни, отримаєш 5 лінійок. _____ 4
_____ 3
_____ 2
Рахувати треба з нижньої лінійки. _____ 1

Уяви, що ноти — це казкові істоти. І поселилися вони в багатоповерховій вежі. На першому поверсі — нота МІ

СОЛЬ — на другому

на третьому — СІ

Нота ДО вирішила зробити собі нижній поверх.

Тому вона домалювала додаткову лінію.

Інші ноти не захотіли підніматися і розселилися між поверхами.

Усі двері відмикаються ключем. Нотний ключ починається на другій лінійці. Тому його називають **КЛЮЧ СОЛЬ**, або **СКРИПКОВИЙ**. Найчастіше так звучать мелодії, зіграні на скрипці.

Назви ноти у прямому та зворотньому порядку. Проспівай їх.

Захоплюючий світ кіно. Це улюблений вид мистецтва для всіх глядачів. Кінофільми бувають дитячими і дорослими, художніми і документальними. І обов'язково в них звучить музика, яка допомагає розкрити зміст фільму. Тобі добре відомі дитячі фільми «Гаррі Поттер», «Сам удома». У цих кінокартинах звучить музика М. Леонтовича «Щедрик». У відомому на увесь світ фільмі «Пропала грамота» герої співають народну жартівливу пісню **«Танцювала риба з раком»**.

Танцювала риба з раком, гоп-гоп, раз-два-три,
А петрушка з пастернаком, гоп-гоп, раз-два-три,
А цибуля з часником, гоп-гоп, раз-два-три,
А дівчина з козаком! Гоп-гоп, раз-два-три,
Цибуля дивується, гоп-гоп, раз-два-три,
Як добре танцюється. Гоп-гоп, раз-два-три.

На слова «гоп-гоп» підстрибуй, а на «раз-два-три» — проплескай. Можна сказати, що це пісня-танець? Коли тобі хочеться співати таку пісню?

У кінофільмі «Пропала грамота» звучить багато народних пісень. Режисер вдало використав «Запорозький марш» Євгена Адамцевича, який став музичним символом козацтва.

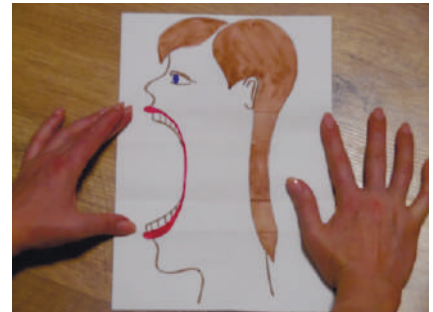
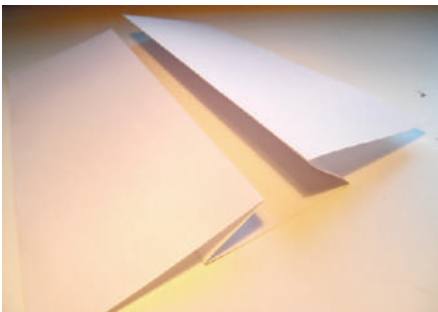
Одна з найпопулярніших розваг у світі — це кіно. Розглянь ілюстрації до кінофільмів. Які з них ти впізнав?

Який твій улюблений фільм? Чим приваблюють його герої?

«Оживи» персонажа, щоб він заговорив. Для цього згинай і розгортай аркуш. Розгорнувши його, ми допоможемо твоєму герою повідомити нам щось цікаве. Уяви, що він може нам сказати.

Кіно — це особливий світ, який не існує без музики і образотворчого мистецтва.

Урок 20

Тема: ТЕАТР

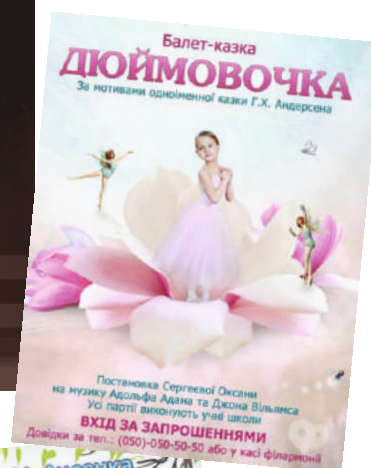
Andante (Помірно)

Я лисичка, я сестричка не сиджу без діла. Я гусятка пасла,
полювать ходила. Я гусятка пасла, полювать ходила.

Ти бачиш записану нотами «Пісню Лисички».

Що ти можеш розповісти про цей нотний запис? Який темп пісні? Голосно чи тихо треба її виконувати? Довгі чи короткі ноти використав композитор? Який музичний розмір пісні? Назви ноти. Заспівай пісню, проплескуючи ритм.

Ти вже знаєш правила поведінки в театрі. Хто з дітей правильно поводить себе в театрі?

А сьогодні ми вирушаємо до музичного театру, де показують музичні казки, опери та балет. У театрі перед глядачами грають актори.

Музична казка — це вистава, під час якої актори грають ролі і багато співають.

Опера — це вистава, у якій усі герої грають ролі та співають.

Балет — це танцювальна вистава, зміст якої допомагає розкрити музика.

Ти знаєш, що український композитор

Микола Лисенко написав першу не лише в Україні, але й у світі дитячу оперу «Коза-Дереза». На сцені всі герої співають. Багато пісень із цієї опери ти знаєш. Пригадай їх.

Об'єднайтеся в три групи. Перша заспіває пісню Лисички, друга — Кози, а третя — Рака.

Добери слова, що характеризують музичну мову цих героїв:

пісня Кози — сумна,
агресивна, співуча,
весела, схвильована

пісня Лисички —
танцювальна,
весела, світла

пісня Рака —
маршова, чітка,
тужлива, спокійна

Подивись і послухай фрагмент дитячого балету

«Білосніжка та семеро гномів», створеного за мотивами

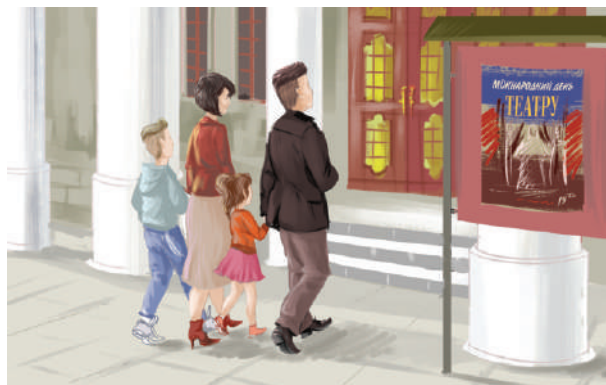
казки братів Грімм. Музику написав польський композитор

Богдан Павловський. Яка музика зображає Білосніжку?

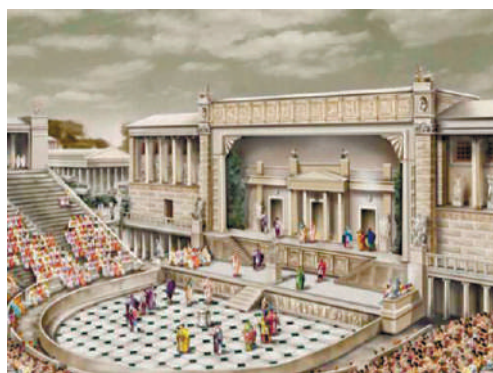
Опиши її, використовуючи слова, подані в підручнику.

Уже протягом багатьох століть залишається популярним театр. Ступаючи за його поріг, ми відчуваємо особливо піднесено. Вишукана зала, оркестрова музика, майстерна гра акторів створюють витончену, творчу атмосферу.

Театр є давнім видом мистецтва. Його подарували світові жителі Давньої Греції.

Відмінністю драматичного театру є можливість бачити безпосередньо емоції актора, чути його голос, спостерігати його вміння перетворюватися в образ.

Важливою складовою образу є костюм. Всі актори в театрі одягають костюми і перевтіляються у персонажів.

Згадай свій останній похід у театр. Чи цікавими були костюми акторів?

Розглянь деталі одягу і створи костюм свого улюбленого персонажа. Для початку обери цікавий літературний персонаж. Подумай, якими рисами характеру він наділений. Уяви, яким повинен бути його костюм, щоб його образ став виразним і переконливим. Скористайся шаблонами фігур, які може запропонувати тобі вчитель, і домалюй необхідні елементи одягу.

Щоб створити цікавий образ у виставі, актору потрібний костюм.

Урок 21

Тема: МАГІЯ ТАНЦЮ

Зро-бим ко-ло, по-гу-ляй-мо і ве-се-ло за-спі-вай-мо: гу!

Заспівай, проплескай ритмічний малюнок. Ти любиш танцювати?

Танець — це ритмічні рухи під музику. Найдавніший танок — хоровод. Є і танці, які виконують парами.

Гарний танець гопачок

Українська народна пісня

Я навприсядки скачу,
Чобітками тупочу.
Тупу-тупу-тупочу —
Наче пташка я лечу.
Гоп! Гоп! Тупочу!
Наче пташка я лечу. } 2

Тілі-тіль, веде смичок
Гарний танець — гопачок,
А бандура — брень-брень-брень,
Танцював би цілий день!
Гоп! Гоп! Брень-брень-брень! } 2
Танцював би цілий день!

Ти втомився, заплющ очі, віднови спокійний темп дихання.

Найпростіший парний танець — **полька**. Музичний розмір — $\frac{2}{4}$.

Полька стала відомою як чеський народний танець. Згодом його стали танцювати у всьому світі. Послухай українську народну польку. На сильну долю тупни ногою, а на слабку — плесни в долоні.

Королем танцю називають **вальс**. Музичний розмір — $\frac{3}{4}$.
Коли вчаться танцювати вальс, рахують: раз-два-три.

Багато композиторів писали вальси: Фредерік Шопен, Франц Шуберт та інші. «Батьком» вальсу називають австрійського композитора Йоганна Штрауса. Він написав понад 100 вальсів. Послухай найбільш відомий — «Казки віденського лісу».

Варто Артику лише почути запальну мелодію — відразу починає танцювати! Він не впевнений, чи вміє, але це йому мимоволі вдається і приносить щире задоволення. Мабуть, і з тобою таке траплялося?

У кожного народу є свої уявлення про красу руху. Танці усіх народів світу об'єднують музичність, ритмічність і пластика. Як ти розумієш ці слова? Створи чоловічка. Зміни його рухи — що для цього потрібно зробити?

Найголовніші в танці — музика і рух.

Урок 22

Тема: ШЛЯХАМИ РІДНОГО КРАЮ

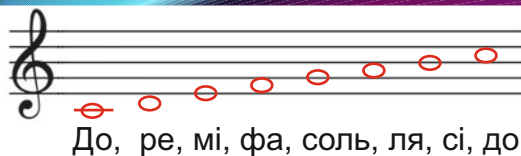
Україна — це тихі води і ясні зорі, зелені сади і білі хатки, лани золотої пшениці та молочні ріки.

Україна — рідний край,
поле, річка, синій гай.
Любо стежкою іти —
тут живемо я і ти!

Проплескай ритмічний малюнок відомого тобі вірша.
Чи зможеш записати його нотками та, ті-ті? Проспівай віршик,
створивши власну мелодію.

Це звукоряд. Проспівай ноти:
першу — гучно, другу — тихо і т. д.

Козачата

Музика М. Ведмедері; слова О. Яворської

Ми — маленькі козачата,
Станем справжніми людьми.
Ми кохаєм рідну пісню,
Україну любим ми!

Приспів:

Україна — наша мати, І про неї вільний спів.
Ми веселі козачата, Ми нащадки козаків!

Ми шануєм рідне слово,
В ньому вірність і краса.
Ми маленькі козачата,
Наша пісня не згаса!

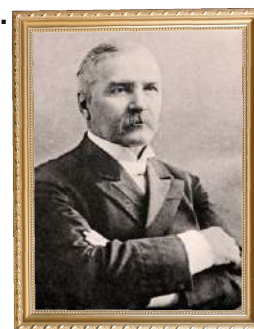
Приспів.

Чи хочеться тобі крокувати? Це **пісня-марш**.
Заспівай її, крокуючи на приспівах та
плескаючи під час виконання куплетів.

Микола Лисенко писав музику для дітей та
дорослих. Одна з найкращих його опер —
«Тарас Бульба». Послухай героїчну увертюру.

Де б ми не подорожували, з особливим нетерпінням повертаємося додому. Краєвиди рідного міста чи села завжди викликають хвилювання.

Уляна Кравченко

Іван Колісник

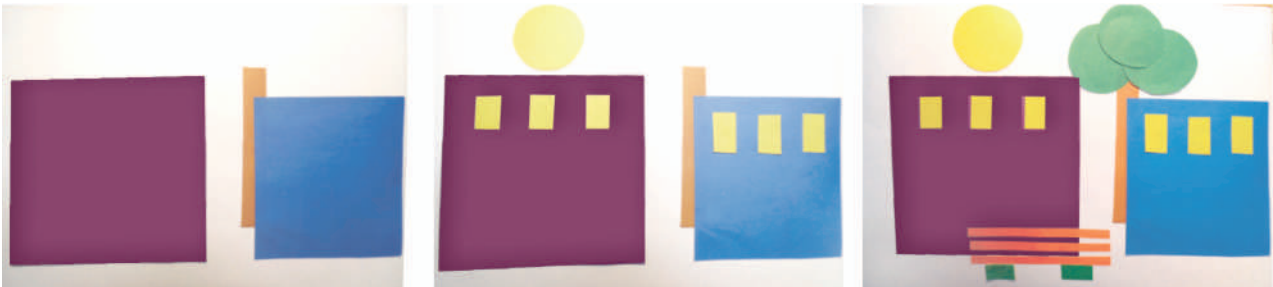

Роздивися подані репродукції і скажи, що зображено на них на передньому та дальньому планах.

Допоможи Артику з'ясувати, яке слово слід вставити в реченні. На передньому плані об'єкти _____, ніж на дальньому. (менші, більші)

Вирізаючи відповідні форми, виконай аплікацію свого двору або вулиці.

Аплікація допоможе зберегти яскраві спогади.

Урок 23

Тема: ВЕСНА НА ПОРОЗІ

Вчитель: — Ой, Весна, Весна, днем красна,
Що ти нам, Весно, принесла?

Учні: — Принесла вам літечко, щоб родило житечко.
Ще й озиму пшеницю і усяку пашницю.
Ще й зеленую травицю та джерельную водицю.

Склади свої слова та проспівай відповідь.

Весняний концерт

Музика О. Тарнавської; слова Н. Петрів

Ласкаво сонце гріє,
Пливе, дзюрчить вода,
Про свіже листя мріє
Берізка молода.

Синичка у садочку
Радіє: «сі-ці-да!»

Сміється ясне сонце,
Погідний, теплий день —
Сьогодні під віконцем
На гілочках вишень
Горобчики готують
Концерт своїх пісень.

У хорі верховодять
Сопрани і баси,
Дзвінко «цір-цір» виводять
На різні голоси.

В концерті тім на правду
Багато є краси!

А їхні пісні вчора
Були такі сумні —
Сьогодні вже бадьорі,
Веселі, голосні.
Не диво: сонце гріє,
До нас прийшла весна.

Заспівай пісню, акомпонуєчи собі на музичних інструментах.

Придумай танцювальні рухи.

Зустрічають весну звірі та пташки. Вони виводять малят.

Тому не можна галасувати у весняному лісі, вмикати гучно музику.

Закрий очі та уяви, що ти у весняному лісі.

Подихай його свіжим чистим повітрям.

Пробудження природи чудово передав нам австрійський композитор Йоганн Штраус у вальсі «Весняні голоси». Добери слова, співзвучні твоїм емоціям.

Після суворої зими ми з нетерпінням чекаємо перших весняних променів. Розглянь картини художників. Які кольори тут зустрічаються — теплі чи холодні?

Юрій Кугач

Микола Терпсихоров

На цих полотнах з'являється більше теплих кольорів і світла, що посилює відчуття оновлення та свіжості.

Весна

— Що з весною настає?	— Ніжні проліски малі.
— Сніг у полі розтає.	— А що пнеться з-під листа?
— А чому то так буває?	— То травичка вироста.
— Сонце його пригріває.	— А над полем що бринить?
— Що ж синіє на землі?	— Любий жайворон дзвенить.

Створи весняний пейзаж. Серед холодних кольорів весняного неба, річки і залишків снігу додай теплі кольори у зображеннях дерев та землі.

Природу малюють теплими і холодними кольорами.

Урок 24

Тема: НАЙРІДНІШЕ СЛОВО «МАМА»

Мама — це перше слово, яке вимовляє людина. Воно ніжне та зворушливе. У неньки найдобріші очі, найласкавіші руки. Навесні теплий вітер приносить нам мамине свято.

«Проспівай» розповідь про маму, використовуючи ніжні слова та плавну мелодію. Розкажи, як ти її любиш.

Заспівай музичний звукоряд із словами:
До, ре, мі, фа, соль, ля, сі — маму любимо усі.

Ми співаєм пісеньку

Музика Р. Рустамова; слова Л. Миронової

Ясне, щире сонечко
Розілляло сяєво, —
Це тому, що матінці
Пісеньку співаємо.

Приспів:

Пісеньку простеньку:
Ля-ля-ля!
Пісеньку для неньки:
Ля-ля-ля!

За віконцем ластівки
Закружляли зграями, —
Це тому, що матінці
Пісеньку співаємо.

Приспів.

Задзвеніли весело
Ручаї по краєві, —
Це тому, що матінці
Пісеньку співаємо.

Приспів.
Перші ніжні проліски
По землі розмаяно, —
Це тому, що матінці
Пісеньку співаємо.
Приспів.

Передай рухами те, про що ти співаєш.

Послухай концерт італійського композитора Антоніо Вівальді «Весна». Що ти уявляєш, слухаючи цю музику? Запам'ятай тембр звучання скрипки. Які слова передають твої відчуття? Скористайся «Словником естетичних емоцій».

Любляча, ніжна, добра, турботлива — так, це про маму!
Наша перша порадиця й помічниця, яка, здається, уміє і
знає все. Розглянь картини художників та розкажи, якою є
мама на цих картинах.

Вінсент Ромеро

Еміль Мун'є

Як тебе називає мама? Яким голосом вимовляються ці
слова? Які найприємніші моменти спілкування з мамою
ти можеш пригадати?

Найбільше, чим ми можемо віддячити мамі, — це наша
любов і ласка. Твоя мама буде дуже рада сонячній, весняній
листівці. На ній будуть різнобарвні квіти.

Усі предмети навколо симетричні або асиметричні. Якщо одна половинка форми є ніби дзеркальним відображенням іншої, предмет є симетричним, а якщо ні — асиметричним.

Створи мамі весняний настрій з допомогою кольорового паперу, клею і ножиць. Виконай вітальну листівку у техніці аплікації. Кількість квітів визнач самостійно. Зігни червоний папір навпіл для отримання симетричного зображення. Додай любові та ніжності.

Подумай, які симетричні предмети ти можеш створити.

Урок 25

Тема: МІЙ КОБЗАР

9 березня людство відзначає день народження славетного українського поета та художника Тараса Григоровича Шевченка. Він мав чудовий голос, знав багато народних пісень. Шевченко був справжнім співцем свого народу.

Помірно

1. Те - че во - да з-під я - во - ра я - ром на до - ли - ну.

3

Пи - ша - є - ться над во - до - ю чер-во-на ка-ли-на. Пи - ша - є - ться ка - ли-нонь-ка,

6

я - вір мо - ло - ді - є, а кру-гом їх вер-бо - ло - зи й ло-зи зе - ле - ні - ють.

Розглянь нотний запис пісні «Тече вода з-під явора». Розкажи про темп, розмір. Який знак вказує на гучність виконання?

Проплескай ритмічний малюнок пісні.

У цьому записі є 4 рядочки. Кожен з них — це **музична фраза**, відносно закінчений мотив. Вона складається найчастіше з двох тактів. У кінці фрази зроби вдих.

Гра «Луна». Повтори за вчителем по фразах.

Згадай, як правильно вдихати та видихати повітря.

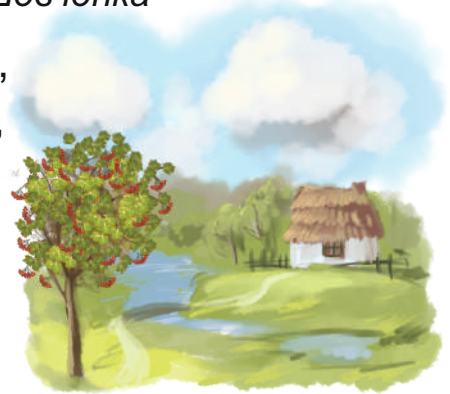

Зацвіла в долині

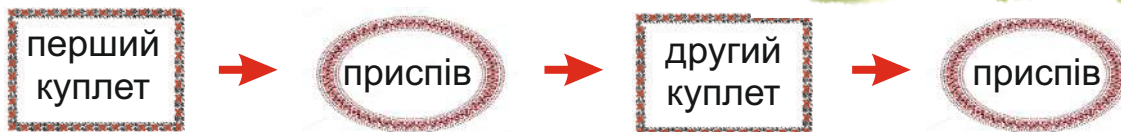
Музика А. Філіпенка; слова Т. Шевченка

Зацвіла в долині
Червона калина,
Ніби засміялась
Дівчина-дитина.

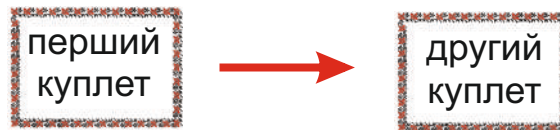
Любо, любо стало,
Пташечка зраділа,
Пташечка зраділа
І защебетала.

Який характер пісні? Як треба її співати?
Тобі вже відома така будова пісні:

У пісні «Зацвіла в долині» немає приспіву. Її будова інша:

Коли звучить пісня «Реве та стогне Дніпр широкий», люди слухають стоячи на знак пошани до Великого Кобзаря. Композитор Дмитро Крижанівський поклав на музику цей чудовий вірш. Український хор імені Григорія Верьовки велично та потужно виконує пісню.

Згадай, що таке «хор». Хто керує колективом?

Запам'ятай тембр звучання хору. Якими словами ти

можеш передати емоції від почутого?

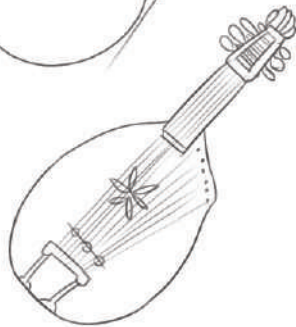
Подивися на чудові роботи Тараса Шевченка.

Шевченка називають Кобзарем. Кобзар — це український народний співець і музикант. Кобзарі були творцями і виконавцями історичних пісень. Часто ними ставали покалічені в боях козаки, які мали музичний хист.

Уважно роздись та намалюй цей старовинний український музичний інструмент.

Кожний музичний інструмент є унікальним. Складне зображення завжди можна уявити як поєднання простих форм.

Урок-гра 26

Тема: РАДІЙМО УСПІХАМ

1. Пограй гру «Музичний м'яч».

Станьте в коло. Під музику передаємо м'яч. Ведучий говорить або краще співає:

Ти котись, веселий м'ячик,
Швидко, швидко по рядах.
Заспіває той, у кого
М'ячик спиниться в руках.

Заспівай пісню, яка найбільше сподобалася із цієї теми (ілюстрації до пісень — на дошці).

2. «Танець, пісня, марш».

Йдіть по колу, уважно слухаючи музику. Коли звучить маршова музика — крокуємо, коли пісня — співаємо, а якщо танець — танцюємо, руки на поясі.

3. «Сонце — Хмара».

Якщо звучить музика мінорного характеру, стань під хмарку, якщо мажорного — під сонце.

4. «Як тебе звати?».

Ведучий тримає в руках бубон, підходить до сусіда і запитує: «Як тебе звати»? Назви своє ім'я, вдаряючи по бубну стільки разів, скільки складів у імені. Наприклад, О-ля, Во-ло-дя

5. «Маленький композитор».
Спробуй стати справжнім композитором. Ось текст, на який потрібно придумати мелодію.
Який характер може бути в пісні?

Вже весна до нас прийшла,
Радість, сонце принесла.
Принесла пахучі квіти,
Зеленню розцвілі віти.

6. «Годинники». Проплескай ритмічну композицію на такі слова:

Тік-так, ті-кі-так, наш годинник йде ось так.
Тік-так, ті-кі-так, ті-кі-ті-кі-так!
Стрілочки тік-так, рухаються рівно в такт
Тік-так, ті-кі-так, ті-кі-ті-кі-так!

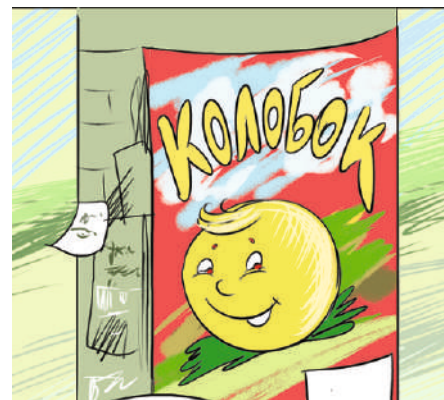
7. «Музичне інтерв'ю».

Візьми інтерв'ю у своїх однокласників: «Твори яких композиторів тобі запам'яталися? Розкажи про них».

8. Підготуй програму до свята (мами, весни, театру).

Утворіть групи, порадьтеся з друзями і підготуйте виступ.

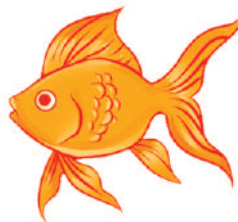

Сьогодні ми переконаємося, що набуті на уроках мистецтва вміння є приводом для радості.

Що нового ти дізнався протягом останніх уроків?

1. Яке із зображень є симетричним?

2. Знайди серед поданих музичних інструментів кобзу.

3. Який з мазків є теплим, а який холодний?

4. На якому із зображень показана емоція радості?

Якщо на картині зображені неживі предмети: фрукти, овочі, квіти, посуд, — то таку картину називають **натюрморт**.
Помилюймося натюрмортами досвідчених майстрів.

Шин Жон Сік

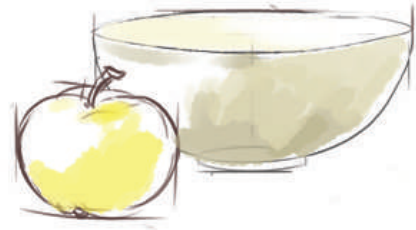
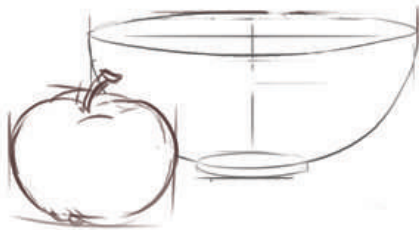
Володимир Кудлай

Ніна Марценюк

Зобрази мисочку і яблучко. Уяви ці предмети. Чим вони відрізняються? Почни із створення рисунку олівцем. Поступово переходь до роботи фарбами. За бажанням оздоб мисочку.

Нехай на твоїх малюнках оживають цікаві предмети!

Урок 27

Тема: ПТАШИНІ СПІВИ

Весна... Дзвенять струмки, співають птахи.

- Ой, Весна, Весна, днем красна, днем красна,
Що ти нам, Весно, принесла, принесла?
— Принесла вам літечко, щоб родилось житечко.

Проплескай та простукай ритмічний малюнок. Склади мелодії.
За голосами пташок дуже легко вчитися співати по нотах.

Як співає зозуля? Це можна записати нотами соль-мі. Як співає горобчик? Цві-рінь. Так звучать ноти: ДО-РЕ, ФА-СОЛЬ, СОЛЬ-ЛЯ. Заспівай по нотах, наслідуючи спів пташок.

Зяблик

Музика А. Філіпенка; слова Т. Волгіної

У садочку цвіт буяє,
Рясно маків і красоль.
Зяблик пісеньку співає:
— До, ре, мі, фа, соль!
До, ре, мі, фа, соль!

Тут зацвенькали сороки:
— Не співає так ніхто!
— Та це ж я учу уроки:
Соль, фа, мі, ре, до!
Соль, фа, мі, ре, до!

Які ноти проспівав зяблик? Запам'ятай мелодію.
Заспівай пісню із супроводом на інструментах.

Французький композитор Жан Рамо написав п'єсу «Перегук птахів» після прогулянки весняним лісом. Послухай уважно і скажи, чиї голоси ти чуєш. опиши свої емоції після слухання. Запам'ятай тембр звучання фортепіано.

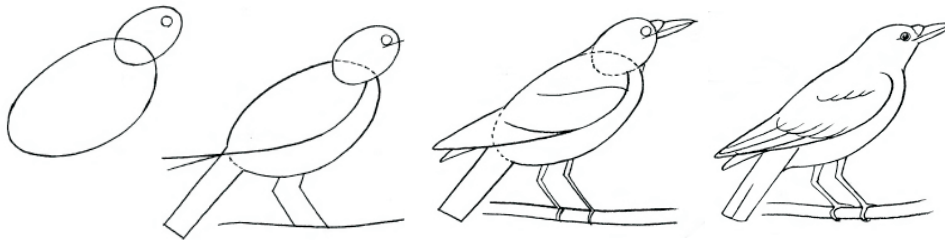

Ніжне воркування голубів на міській площі, метушливе цвірінкання синичок і діловите каркання ворон стали звичними для всіх, але не для справжніх художників, як ти! Ми помічаємо всі деталі їхнього зовнішнього вигляду, щоб, як відомі митці, намалювати птахів. Роздивись пташок і розкажи про їх особливості.

Розглянь уважніше кругленькі голову і тільце пташки.

Нам сьогодні стане у пригоді м'якенький, слухняний пластилін. Зліпи і оздоб пташечку. Стеки допоможуть додати важливі деталі, а хороший настрій зробить твою пташку особливо привабливою.

Уміння відчувати форму предмета, що зображується, — основа успішної роботи.

Урок 28

Тема: ЦІ МИЛІ КОМАШКИ

Цвіте квітник. Пахощі розливає. А на ньому — і метелики, і джмелі, і мурахи! Усім тут є солодкий обід.

У високій траві живуть коники-стрибунці. Вони справжні музиканти! Кожен коник має солодкоголосу скрипочку. Ледь торкнеться до неї смичком — і злітає над лужком чарівна музика.

Послухай хор комашок. Заплющ очі, послухай музику зеленого луку, правильно подихай пахучим повітрям.

Гра «Звуконаслідувальні етюди».

Зобрази голосом, як гуде джмелик, дзижчить бджілка, сюрчить коник-стрибунець, пищить комарик.

Прочитай віршик, чітко вимовляючи звуки.

Бджілка з джмеликом дзижчать,
Дитинчат дзижчати вчать.
Дзи-дзи-дзи та джи-джи-джи,
Як бджола — і ти скажи.

Л. Вознюк

Проплескай ритмічний малюнок, називаючи тривалості складами ТА і ТІ- ТІ. А ти знаєш, що цей вірш можна заспівати звукорядом? Повтори спочатку нотами — до, ре, мі, фа, соль, ля, сі. А потім — навпаки.

Можливо тобі захочеться скласти свою мелодію. Спробуй!

Тільки метелик не співає, він милується своїми кольоровими крильцями і дарує нам насолоду.

Метелик

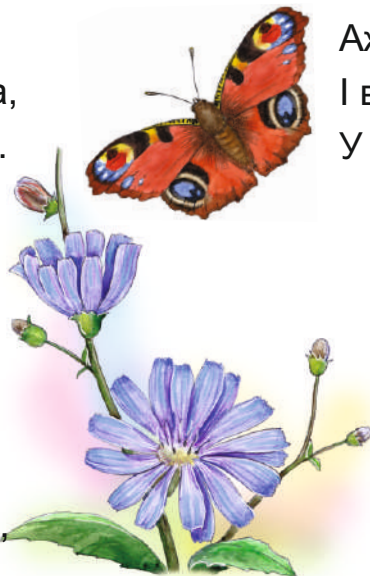
Музика і слова Н. Май

На світі жив метелик,
Яскравий, наче літо,
Він мав багряні крила,
Щоб в небо відлетіти.

І мандрував метелик
Із квіточки на квітку,
Співав пісні веселі,
Співав пісні привітні.

Приспів:

Він до неба злітає,
Радість людям дарує,
Суму в серці не має,
Поміж хмарок танцює.

Він до неба злітає,
Аж до самого сонця,
І всміхається літо
У прозоре віконце!

Та ось пожовкло листя
І став холодним вітер,
І птахи піднялися,
Щоб в вирій полетіти.

Засумував метелик
І спати ліг до літа,
І бачив сни веселі,
І бачив сни привітні!

Приспів. (2)

Заспівай пісню, створи супровід на музичних інструментах.

А комашка сонечко має ще одну назву — «бедрик». Наталя Гуркіна створила пісню і руханку про веселого бедрика.

Російський композитор Микола Римський-Корсаков написав «Політ джмеля» — це частина опери «Казка про царя Салтана». Послухай і скажи, що ти уявляєш. Який темп твору? Цікаво, що серед музикантів відбуваються фестивалі-змагання «Хто швидше зіграє «Політ джмеля».

Комахи є невід'ємною частиною природи. Неможливо уявити собі галявинку лісу або парку без них.

Розглянь картини художників. Назви елементи тіла комахи.

Аліна Осєєва

Наталя Каган

Аліна Осєєва

Скільки чорних цяток на спині в сонечка?

Скільки лапок, крилець у комах?

Відгадай загадки, з'єднай із зображенням і вимови звук, який видає комаха.

Прилетіла цокотуха,
Щось торочить понад вухом.

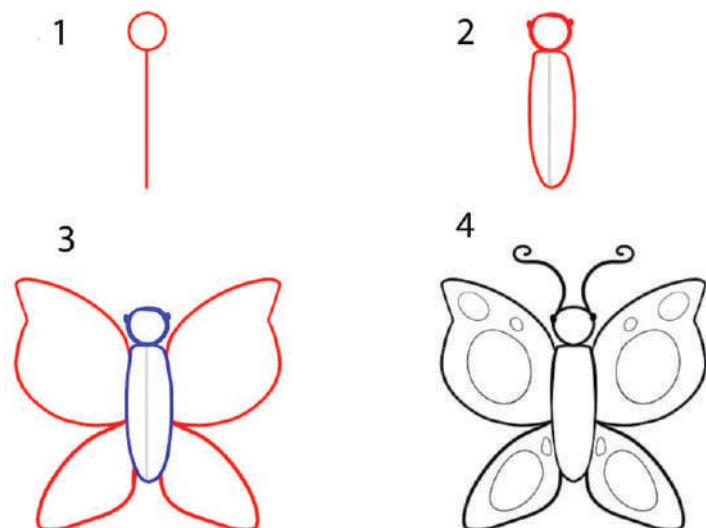

Наче птиця, крила має,
Все літає та співає:
— Я медок вам.nanoшу,
Не чіпайте, бо вкушу!

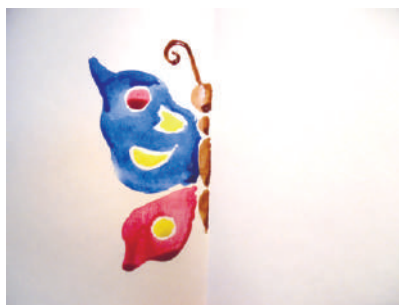
Є у нього довгі роги —
Забирайтеся з дороги!
— Жу-жу-жу, — гудить, дзижчить,
Коли в небі він летить.
Має крила і шість рук
Буркотливий чорний ..

Найкрасивішими з комах є, мабуть, метелики — легкі, тендітні, кольорові. Подивись як можна намалювати метелика і повтори.

Є чудовий спосіб зобразити милу комашку — монотипія. Спочатку зігни аркуш паперу навпіл. На одній половинці намалюй половину метелика фарбами. Працюй швидко і легко, щоб фарба на папері залишалася мокрою. Акуратно зігни знову аркуш і притисни зображення на другу половинку. За потреби домалюй елементи, яких не вистачає.

Уміння помічати деталі — основа майстерності!

Урок 29

Тема: СВІТЛЕ СВЯТО ВЕЛИКОДНЯ

Весна дарує нам ще одне величне свято — Великдень.

Прочитай вірш, мімікою та жестами передай зміст.

Великдень недалечко! Ось тобі яєчко.
Його ти розмалюй і мамі подаруй!

Склади власну мелодію і проспівай.

Великдень — цілковита перемога весни над зимою, життя над смертю. Дівчата і хлопці святково одягались, водили хороводи. У цей день співали особливі пісні — гаївки, гагілки та веснянки.

Гаївки, гагілки — обрядові весняні пісні-хороводи, у яких парубки та дівчата обирали собі пару.

Послухай гаївки та гагілки. Який настрій вони тобі створили? Стань у коло, потанцюй у хороводі.

Розмалюю писанку на Великдень

Музика В. Кравчук; слова Д. Чередниченка

Розмалюю писанку, розмалюю,
Коника гривастого намалюю.
Розмалюю писанку, розмалюю,
Соловейка-любчика намалюю.

Приспів:

Писанка, писанка – веселковий цвіт.
Писанка, писанка – мій дитячий світ.

Розмалюю писанку, розмалюю,
Різьблену сопілочку намалюю.
А моя сопілочка буде грати,
Буде коник весело танцювати.

У цей день дозволялося усім бити в церковні дзвони. Вважалося: якщо дзвонив на Великдень — увесь рік будеш здоровим. А ти дзвонив колись у церковні дзвони?

Важко уявити собі свято, яке зрівнялося б за своєю вродистістю, піднесеністю, величністю із Великоднем! У всьому світі світле Христове Воскресіння відзначають очищенням осель і душ, святкуваннями, піснями і щирим сімейним спілкуванням. Як весною оживає вся природа, так і в наших серцях прокидаються найкращі почуття. Саме час створити щось прекрасне!

Які великодні традиції та звичаї є у твоїй родині?
Серед запропонованих предметів обери ті, що є традиційними символами свята Великодень.

Великодні писанки, можуть бути виконані у різних техніках. Найбільш поширеними серед них є писанки, крашанки та крапанки.

Писанка

Крашанка

Крапанка

Створи чудовий декор для великодньої композиції!
Тобі знадобляться пластикова ложка, ватні диски, клей, кольоровий папір і фломастери. Цими милими півниками та зайченятами можна прикрасити великодній кошик.

Лише у світлій душі народиться світле прагнення!

Урок 30

Тема: КОСМІЧНІ ПРИГОДИ

Висота. Небо. Космос. Цікаво те, що в космосі теж чути звуки. Послухай їх і скажи, на що вони схожі.

Загадка

Один пастух, а багато овець.

А ми спостерігаємо за космосом, дивлячись у зоряне небо, на місяць і зірки. Український народ порівнював їх з пастухом та вівцями.

Підніми голову, наче ти дивишся в зоряне небо.
Легко вдихни повітря, а потім ще легше видихни.

Місяць і зірки

Музика А. Басової; слова М. Підгірянки

Тихий вечір, тихий, красний,
Над горою місяць ясний
Пасе зорі, завертає,
На трембіті грає, грає.

Приспів:

Гой-я, зорі, гой-я, гой-я,
Трембіточка срібна моя.
Кошарочка овець повна,
На овечках біла вовна.

Ходить місяць аж до ранку,
Вийшла зоря на полянку.
Ой, місяцю, місяченьку,
Зганяй зорі помаленьку.

Приспів.

Вже отара зірок рідне,
А вівчарик блідне, блідне.
Вже зірниця розквітає,
Встати сонце закликає.

Послухай твір німецького композитора
Людвіга ван Бетховена — сонату № 14. Та
вона більш відома під назвою «Місячна соната».
Який інструмент звучить?

Людина завжди мріяла літати і досліджувати Всесвіт. Розглянь картини художників. Чим цікавий космос?

Олексій Леонов

Джон Беркі

Артик вже дещо знає про навколоземний простір. З фільмів та мультфільмів він дізнався, що в космосі є чимало загадкових і складних об'єктів.

Планета, космічний корабель, кратер чи космічні прибульці — усе це є цікавим для малювання. Обирай на свій смак і берися до роботи.

Космос можна відтворити з допомогою різних художніх матеріалів.

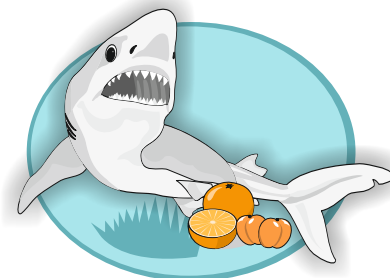
Урок 31

Тема: У ПІДВОДНОМУ ЦАРСТВІ

Сьогодні ми опустимося на дно моря: там теж є звуки.
Що ти чуєш? Які мешканці там живуть?

Проспівай вірш власною мелодією.

Акула снідати бажає, з апельсинів починає.
Потім хрума в один раз абрикос і ананас.
І акваріум ковтне, навіть оком не моргне.
Як акула буде жити з отакенним апетитом?

Дельфін

Музика Т. Ярової; слова М. Грома

Сонячним ранком згряя дельфінів

Бавилась в Чорному морі,

Довго кружляла, на хвилях гойдалась

І, мабуть, у мандри збиралась.

Де синє море, безкраї простори,

Там сонце весни зігріває пісок,

Там скелі високі і ріки глибокі,

І пісню співає цілющий струмок.

Приспів:

Дельфіни (3), наснились мені...

Дельфіни, дельфіни, дельфіни,

Здійснить мої сни...

Візьміть мене в подорож, милі,

Несіть, де пісок, і верніть наяву

Вічно зелену весну! (4)

Закрий очі та уяви, що ти на березі моря,
подихай чистим морським повітрям.

Наші предки дуже шанували воду. Було великим гріхом кидати у водойму сміття, каміння. Не можна було бити по воді. Вважали, що вода має цілющу силу. Охороняй водойми!

Клод Дебюссі — французький композитор —
умів тонко чути звуки природи. Він створив
три п'єси про море. Послухай і опиши свої емоції.

Зображувати море — це особливе мистецтво. Вода має безліч відтінків, вона постійно рухається.

Художників, які малюють море, називають мариністами.

Одним із найвидатніших серед них є Іван Айвазовський. Море стало його справжньою пристрастю і натхненням.

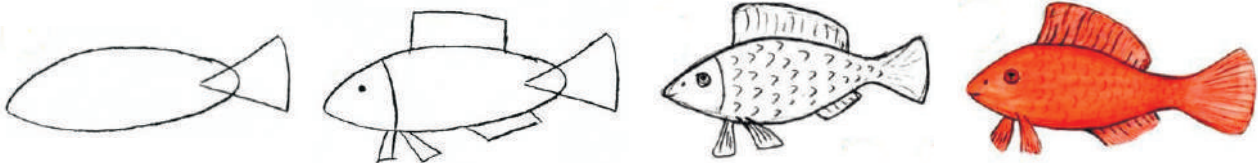

Які кольори можна назвати «морськими», вони холодні чи теплі? Обери крапельки відповідних кольорів.

У морі живе багато цікавих мешканців — морські водорості, корали, мушлі, морські зірки. Одних лише риб є тисячі видів.

Артик пропонує намалювати одну із них. Почни із зображення загальної форми тіла. Потім додай деталі — хвіст, плавники, око, луску. Заверши роботу акварельними фарбами.

Світ настільки різнобарвний та цікавий, що знайти натхнення можна навіть під водою!

Урок 32

Тема: МОЯ УЛЮБЛЕНА ІГРАШКА

Колись чи не в кожній хаті батьки майстрували для дітей іграшки: ляльки, дзиґи, брязкальця, свищики. Їх робили з дерева, глини, тканини та ниток.

У тебе є багато іграшок.
Але є в кожного одна улюблена.
Ти засинаєш разом із нею, тулишся,
коли тобі сумно.
Яка твоя улюблена іграшка?

Ніжно та лагідно заспівай іграшці колискову пісеньку,
рухами покажи, як ти її заколисуєш.

Ти знаєш багато пісень,
із задоволенням їх
виконуєш. Така музика
називається
вокальною.

Музика, яка виконується
на музичних
інструментах,
називається
інструментальною.

Подмухай на іграшку, тихенько вдихни ти видихни.

А знаєш, коли всі в будинку лягають спати, іграшки починають своє життя. Вони розмовляють, граються, співають і навіть святкують новосілля.

Новосілля в мишеняті

Музика і слова А. Кривути

Сіре мишенятко
Збудувало хатку,
Столи накриває,
В гості закликає!

Приспів.

Приповзла мурашка
Та й принесла кашку,
Прилетів метелик,
Наварив киселик.

Приспів.

Прийшла гусеничка,
Принесла водички,
Прилетіли мушки,
Напекли ватрушки.

Приспів:

Ля-ля-ля-ля-ля-ля,
Ля-ля-ля-ля-ля-ля,
Ля-ля-ля-ля-ля-ля,
Новосілля в мишеняті!

Приспів.

Бджілка попереду,
Повний горщик меду,
Принесла восьминіжка
В кошику горішки.

Приспів.

Буде, буде свято,
Вже гостей багато,
Ось так мишенятко
Збудувало хатку!

Приспів.

Який настрій викликала в тебе ця пісня? На музичних інструментах створи супровід. Покружляй сам або у парі під час виконання приспіву.

Послухай дві п'єси українського композитора Віктора Косенка «Не купили ведмедика», «Купили ведмедика». Скажи, яка назва кожного з творів. Чому ти так вважаєш? На якому інструменті виконують ці п'єси?

Розглянь картини художниці.
Які емоції і відчуття вони у тебе викликають?

Олена Шумакова

Артик хоче поділитися з тобою своїми думками про іграшки.

Ляльки вчать бути турботливими і уважними.

Машинки дають уявлення про роботу механізмів, допомагають відчувати себе сміливішим.

Конструктори дають можливість створювати нові об'єкти, будинки, вулиці і навіть міста, допомагають зрозуміти їх будову.

Подумай зараз про свою улюблену іграшку і скажи, чим вона є корисною для тебе, чого вона тебе вчить.

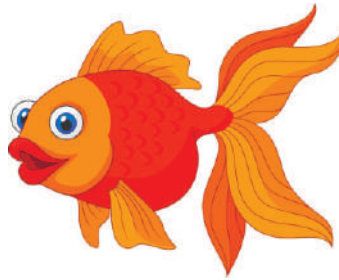
Серед твоїх іграшок, напевно, є іграшкові тваринки. Так цікаво грати з ними, уявляючи, як вони можуть рухатись, які звуки можуть створювати. У кожної тваринки свій спосіб пересування, своя пластика рухів.

Добери відповідне слово.

Плаває.

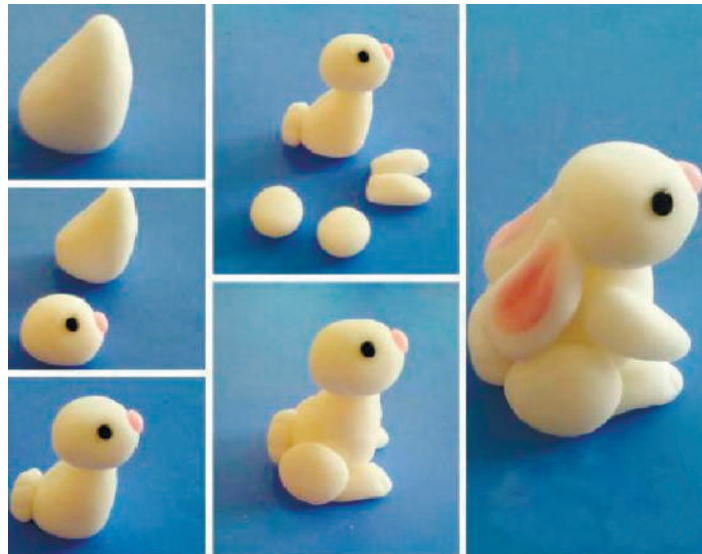
Літає.

Ходить

Нам знову стане в пригоді м'який і зручний пластилін. Обери улюблену тваринку, добери відповідний колір пластиліну, гарно розімни його, розділи на шматочки відповідних розмірів і зліпи.

Під час ліплення уявляй, як рухається тваринка, які в неї звички, який характер, додай властиві їй елементи: смужки, вуса та інше.

Сьогодні улюблені іграшки приносять тобі радість, а згодом, можливо, зможеш створювати власні іграшки.

Урок 33

Тема: УКРАЇНСЬКИЙ ВІНОЧОК

Весна — це розквіт та буяння природи. Ось з'явилися тендітні проліски, ніжні фіалки. І пливе від них духмяний аромат.

Дзвонить дзвоник у саду:
«Я на стежку забреду.
Між травою проросту,
Синім цвітом зацвіту».

Заспівай по нотах, склади свою пісеньку про інші квіти.
А які квіти подобаються тобі? Твоїй мамі? Твоїй бабусі?

Понюхай квіточку, спокійно видихни.

Ромашка

Музика Л. Кіндрат; слова М. Гоголь

Ми в таночку весело покружляєм,
Про ромашку пісеньку заспіваєм.
Виростала квіточка, виростала,
Ясне сонце квіточку зігривало.

Квіточку білесеньку діти рвали,
У вінок ромашечку заплітали.
Принесли віночок свій у садочок
І пішли з ромашкою у таночок.

Хусточка біленька, жовті щічки –
Виростала квіточка біля річки.
Хмарка з неба дощиком поливала,
Всім на радість квіточка виростала.

Які емоції викликає в тебе ця пісня?

Здавна в Україні квіти шанували та доглядали.
Та особливе значення мав вінок, сплетений власноруч.
Красуні співали пісень, шепотіли різні замовляння, вдихаючи у вінок найтаємніші бажання.

Тому часто українські народні пісні співали «віночком»,
кілька наспівів підряд. Послухай віночок українських
народних пісень. Які пісні ти впізнаєш?

Краса оточує нас усюди, якщо навчитися помічати її. Ми звертаємо увагу на гарну зовнішність, ошатний одяг, витончені форми рослин і тварин.

Ми прикрашаємо наш дім, створюючи у ньому затишок.

Що споконвіку вважалося красивим в Україні?

Арктик пропонує створити один із головних уборів українок — віночок. Тобі знадобляться кольоровий папір, клей та ножиці. Працюйте у групах, кожна з груп може створювати квіточки певного кольору. Приклейте готові квіти на картонну основу.

Умілі руки і смілива фантазія допомагають створювати чарівні прикраси.

Урок 34

Тема: В ОЧІКУВАННІ ЛІТА

Канікули! Канікули! — співає все навколо.

Канікули! Канікули! Канікули у школі.

Гра «Музичний діалог».

	канікули?	Це
таке	— — — — —	літні
що	— —	дні
А	—	барвисті

Проспівай за схемою: запитання-відповідь. Що для тебе канікули? Спробуй створити інші варіанти відповіді. Проспівай.

Канікули

Музика А. Олейнікової; слова Л. Ратич

Дні такі чудові ми чекали,
Швидше їх наблизити бажали.
І, нарешті, мрії всі збулися,
Бо канікули розпочалися!

Приспів:

Нам сумувати ніколи,
Бо вже прийшли канікули,
Канікули, канікули —
Чудові, загадкові —
Канікули, канікули!

Можна рано-вранці не
вставати,
Можна день цілісінький
гуляти,
Вчителька нікого не питає —
Теж вона від нас відпочиває.

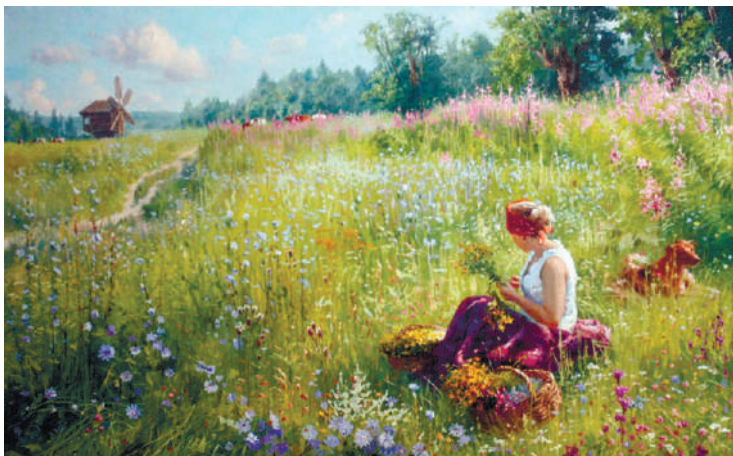
Приспів. (2)

Канікули, канікули!
Канікули, канікули!

Послухай і скажи, який настрій передав італійський композитор Антоніо Вівальді у своєму концерті «Літо». Який характер музики? Що тобі хочеться робити після слухання цієї музики? Добери слова, щоб передати свої емоції.

Кожна пора року особлива. Кожна додає барв у палітру нашого життя. Допитливим і творчим людям ніколи сумувати.

Володимир Жданов

Герхард Несвадб

Розглянь картини художників. Які кольори і форми використали вони зображення літньої пори? Що зображено на передньому плані?

Метелики, без сумніву, є окрасою літа. Легкі, різнобарвні, вони створюють особливе відчуття безтурботності, свята. Підготуй кольоровий папір, клей, ножиці, фломастери.

Довгоочікуване літо принесе тобі багато нових вражень.

Урок 35

Тема: ПІДСУМКОВИЙ

Промайнув твій перший рік навчання. Було важко, але весело; складно, але цікаво. Виконай завдання — і ти зрозумієш, як багато вдалося тобі навчитися за цей час.

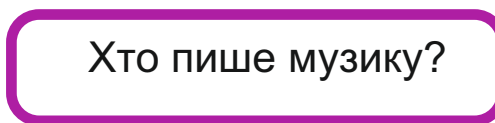

1. Перевір свої знання.

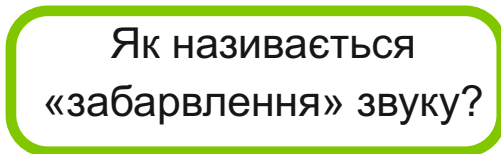
Як називається значок, що позначає музичний звук?

о а т н

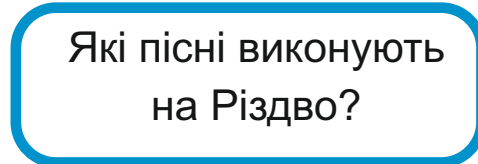
Хто пише музику?

п о з т К о м и о р

Як називається «зabarвлення» звуку?

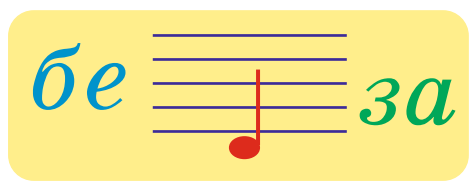
м е т р б

Які пісні виконують на Різдво?

я д о К л и к

2. Музичні ребуси.

3. Прочитай вірш. Запиши назви нот, які зустрічаються у тексті. Проспівай їх.

Музична сімейка

Прилетіла нота «До», опустилася в гніздо,
Бачить: в кухні нота «Ре» знову п'є яйце сире,
А за нею нота «Мі» щось мугиче у пільмі.
Біля стінки нота «Фа» диригує раз і два.
Працьовита нота «Соль» програє на скрипці роль,
А весела нота «Ля» промовляє тра-ля-ля.
Затягнула нота «Сі» — вмить примовкли голоси.
І звернулась нота «До»: покидаємо гніздо.
Посідаєм на дроти і по нотах з висоти
Заспіваємо усі: До-ре-мі-фа-соль-ля-сі!

І. Січовик

4. Картинна галерея.

Проведи екскурсію. Чий портрет ти бачиш? Що тобі відомо про цю людину? Які твори написав цей композитор?

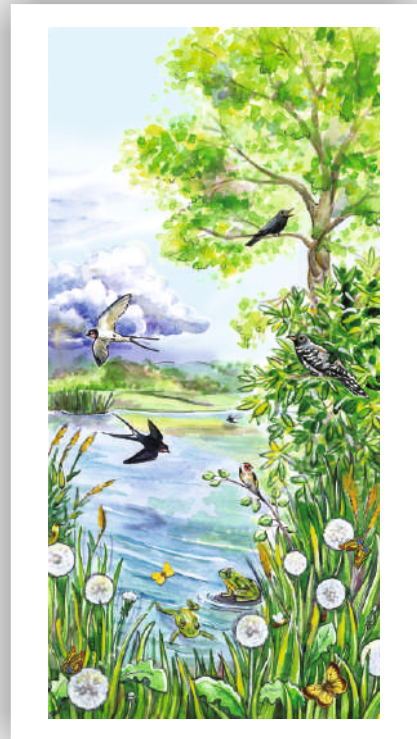
5. Гра «Заспівай- відповім».

Проспівай до свого товариша, наприклад:

«Що ти бачиш навкруги?», « Хто твій друг?», «Який сьогодні день?»»

6. Гра «Музична торбинка».

Виймай з торбинки по черзі ілюстрації до пісень. Заспівай з танцювальними рухами та супроводом на дитячих музичних інструментах.

Ти вже впевнено вправляєшся з олівцями, фарбами та іншими художніми матеріалами.

Згадай, які із виконаних тобою робіт ти вважаєш насправді вдалими. Чому? Що вдається найлегше?

Артик пропонує тобі разом із друзями на завершення шкільного року створити цікаву композицію. Вам знадобляться пензлі, фарби, вузький паперовий скотч та більший аркуш цупкого паперу. Кожну з отриманих клітинок можна заповнити не лише чистим кольором, але й доповнити смужками, плямами, квітами та незвичними зображеннями.

Дізнаватися нове та цікаве — це справжнє задоволення! Літо подарує тобі багато нових ідей для творчості. Здивуй учителя у вересні новими малюнками!

Артик бажає тобі яскравого літа!

Зміст

Урок 1. Тема: Ми йдемо до школи.....	4
Урок 2. Тема: Різнобарвна осінь.....	8
Урок 3. Тема: Заховались під листочки дружні братики-грибочки	12
Урок 4. Тема: Щедро осінь	14
Урок 5. Тема: Лісові мешканці	18
Урок 6. Тема: Магія природи.....	21
Урок 7. Тема: Осінні настрої	24
Урок 8. Тема: Калинові візерунки	28
Урок 9. Тема: Дякуємо осені	31
Урок 10. Тема: Стука казка у віконце	35
Урок 11. Тема: Колискова	39
Урок 12. Тема: Ляльковий театр.....	42
Урок 13. Тема: Цирк	46
Урок 14. Тема: Зимова казка	49
Урок 15. Тема: Новий рік.....	52
Урок 16. Тема: Колядки, щедрівки.....	54
Урок 17. Тема: В очікуванні свята	58
Урок 18. Тема: Диво анімації	62
Урок 19. Тема: У світі кіно	63
Урок 20. Тема: Театр.....	66
Урок 21. Тема: Магія танцю	70
Урок 22. Тема: Шляхами рідного краю	72
Урок 23. Тема: Весна на порозі	74
Урок 24. Тема: Найрідніше слово мама	76
Урок 25. Тема: Мій Кобзар	79
Урок 26. Тема: Радіймо успіхам	82
Урок 27. Тема: Пташині співи	86
Урок 28. Тема: Ці милі комашки.....	88
Урок 29. Тема: Світле свято Великодня	92
Урок 30. Тема: Космічні пригоди.....	95
Урок 31. Тема: У підводному царстві	97
Урок 32. Тема: Моя улюблена іграшка.....	99
Урок 33. Тема: Український віночок.....	103
Урок 34. Тема: В очікуванні літа	105
Урок 35. Тема: Підсумковий.....	107

Навчальне видання

Кізілова Галина Олександрівна

Шулько Ольга Андріївна

Мистецтво

Підручник інтегрованого курсу для 1 класу

закладів загальної середньої освіти

(відповідно до Типових освітніх програм
під керівництвом Р. Б. Шияна та О. Я. Савченко)

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено.

Головний редактор Іван Білах

Редактор Ігор Миколів

Комп'ютерне верстання Інна Малявська, Мар'яна Тераз

Дизайн Любомир Бейгер

Підписано до друку 30.08.2018 р. Формат 84x108 1/16.

Папір офсетний. Гарнітура Arial. Друк офсетний.

Умовно-друк. арк. 11,76. Обл.-вид. арк. 10,0. Наклад 41423 прим. Зам. №

ТзОВ «Видавництво Астон» 46006, м. Тернопіль, вул. Гайова, 8

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ТР №28 від 09. 06. 2005 р.

www.aston.te.ua, E-mail: tovaston@gmail.com